mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1972 METAI

LIEPOS MĖNESIO 22 D. / JULY 22, 1972

PART TWO NR. 171 (29)

Šiame numery

REIKIA PASAKYTI.
ST. MERINGIO KETURIŲ KONGRESINIŲ VAIDINIMŲ ĮSPŪDŽIAI.
DANGUOLĖS SADŪNAITĖS EILĖRAŠTIS.
JULIAUS GAIDELIO ŽODIS KRITIKAMS.
MEDARDO BAVARSKO NOVELĖ.
SUSIAURINTAS DIEVO APSIREIŠKIMAS (ANTANO MACEINOS KNYGOS "DIDIEJI DABARTIES KLAUSIMAI" PROGA).
LIETUVIŲ EMIGRANTŲ VADAI PRANCŪZIJOJE PRIEŠ 140 METŲ.
STASIO PILKOS ATSIMINIMAI APIE RAŠYTOJĄ KAZĮ BINKĮ.
NAUJI LEIDINIAI.
FILMŲ ĮVAIRUMAI.
KULTŪRINĖ KRONIKA.

REIKIA PASAKYTI

"Draugo" kultūrinis priedas nori, kad kiekvienas, dėmesio vertas, mūsų kultūrinio gyvenimo įvykis laikraščio puslapiuos nebūtų aplenktas, kad jis būtų čia sveriamas to ar kito dalyko objektyviais svarsčiais, stengiantis išlaikyti išeivijoje kūrybinės tėkmės debitą ir sausros grėsmėje dar pakankamai aukštą.

Tačiau nėra lengva šito pasiekti, kai kultūrinės apraiškos faktai atsiranda net keliuos kontinentuos, kai redakcijos žmonės ne visur gali patys būti, o ir talkos nelengva prisišaukti. Kitą kartą, žiūrėk, pasižadėjęs talkininkas karčiai apvilia, nieko neparašydamas. Kitur vėl to ar kito kultūrinio įvykio organizatoriai, atrodo, net nepageidauja kultūriniams puslapiams angažuotos plunksnos, gal patys tikėdamiesi bet kokiam laikrašty gražiau apsirašyti? O skaitytojai, nerasdami laikraščio kultūriniuos puslapiuos gal ir neeilinio įvykio vertinimo bei aprašo, kaltę suverčia redaktoriui, įtarinėdami jį sąmoningu užsimerkimu.

Kad nemanytumėte, jog čia operuojama bendrybėmis, tebūna suminėta bent trys neseni pavyzdžiai, iliustruojantys užsimintas situacijas.

Reikšmingas ir savo pasiektais rezultatais išskirtinis įvykis buvo š. m. gegužės mėn. 11-14 d. Toronte, Kanadoj, bendroji baltiečių (Association for the Advancement of Baltic Studies) trečioji mokslinė konferencija. Su apgailestavimu tenka pasakyti, jog mūsų kultūriniame priede postfaktinio jos aprašo nebuvo. Kodėl? Viskas gražiausiai buvo sutarta ne su šiaip sau tik korespondencijas rašančiu, bet su plačios apimties žurnalistu, kuris pats buvo visai neseniai redaktoriaus duoną kramtęs. Vos tik konferencijai pasibaigus, jisai gegužės 16 d. laiške kultūrinio priedo redaktoriui rašo: "Tik ką grįžau iš Toronto, kur dalyvavau AABS konferencijoje... Konferencijoje dalyvavo oficialus fotografas. Parūpinsiu iš jo ir nuotraukų... Rašinį paruošiu ne vėliau kaip iki sekančio savaitgalio." Reikėjo tik džiaugtis ir laukti rankraščio. Tačiau žadėtasis savaitgalis ir kitas praėjo, o anos konferencijos aprašo nesulaukta. Rašyta tada bent keli laiškai pasižadėjusiam, klausiant, kodėl taip yra? Malonus bendradarbis nesiteikė ne tik pažado išpildyti, bet net į pakartotinius laiškus iki šiol neatsakė. O žmogus, kiek žinome, yra Kanadoje gyvas ir sveikas. Ir liūdna čia ne dėl to, kad redaktorius buvo suvedžiotas, bet kad buvo padaryta skriauda bendroms baltiečių kultūrinio pobūdžio ir plataus masto pastangoms, netesėtu žodžiu savotiškai užblokavus jų aptarimą mūsų puslapiuos.

Kitas šio pavasario kultūrinio pamušalo įvykis Chicagoje: birželio 18 d., telkiant Jaunimo centro statybai pinigus, V. Krėvės "Raganiaus" ištraukos "Prie dangaus vartų" inscenizavimas. Paprastai tokiais atvejais panašių kultūrinių vakarų ar popiečių rengėjai atsiunčia "Draugo" kultūriniam priedui bilietą, kad redaktorius jį galėtų atiduoti pasirinktam ir tą sritį pažįstančiam recenzentui. V. Krėvės inscenizavimo atveju bilietas kultūriniam priedui nebuvo atsiųstas. Tiesa, bilietai buvo brangesni negu paprastai. Gal tų 10 dolerių ir buvo pagai-

(Nukelta į 2 psl.)

Keturių kongresinių vaidinimų įspūdžiai

Bostono ir Chicagos jaunatvės lietuviškai scenai duoklės

ST. MERINGIS

Mūsiškė jaunoji, jau antroji išeivijoje, lietuviško teatro brangintojų karta apvilia pranašautojus. Ir jau nebemato tautinei dramaturgijai dirbtinai sudarytų ribų. Įvairaus amžiaus žiūrovų spektakliu susidomėjimas.

Istorinės tematikos dramatinių veikalų ištraukų spektaklis liepos 2 dienos Jaunimo centro scenoje, Chicagoje, įdomus keliais atvejais. Visų pirma, vaidino dviejų vietovių — Bostono ir Chicagos — sambūriai. Įrodydami, kad prieš dešimtmetį kranksėtos pranašystės apie jaunimo nutautėjimą blėsta. Tiesa, jaunieji tarpusavy dažnusyk yra linkę vartoti vien anglų, tačiau lygiagrečiai jaučia pagarbą tėvų kalbai, viešai parodydami gerą tartį ir stengdamiesi kalbėjime tobulėti. Tai ypač jaučiasi, beklausant lietuviškai vaidinančius.

Kita naujybė: jaunimas seka Lietuvos dramaturgiją, ne vien Vincu Krėve susižavėdamas, bet žiūrovams pristato ir Juozo Grušo bei Kazio Sajos scenai skirtą naujesnę kūrybą. Tuo lyg perversmą į nusistovėjusius įpročius atnešdami, jaunieji praveria akis į bendralytę mūsų kultūrą.

Tenka ir vėl kartoti aiškų faktą: lietuviai mėgsta sceninius gimta kalba vaidinimus. Nežiūrint įvairiomis pareigomis ir pramogomis apkrovos, abu "kongresiniai" spektakliai sutraukė perpildytą žiūrovų salę. Publikoje kone lygiomis buvo jaunuomenės ir įvairaus pavidalo senystės.

"Skirgailos" fragmentai patobulintoje pastatyminėje redakcijoje prarado veikalo turinį, bet atnešė naujų spalvų. Autoriaus atmosferoje nurodymas būtų labai naudingas. Nevykęs simboliniai abstraktus veiksmas.

V. Krėvės "Skirgailą" režisavusi Marija Smilgaitė buvo apsunkinta klausimu: kaip iš jau koncentruoto, gerokai sukupiūruoto veikalo išspausti parodomajam spektakliui prasmingesnius paveikslus? Nutarė remtis Skirgailos ir Onos Duonutės bei dainiaus Stardo scenomis, veik visiškai niveliuodama labai svarbų kryžiuočio Kellerio vaidmenį. Nuo šios operacijos nukentėjo veikalo fabula. Bet laimėjo vaidybinis pagrindas.

M. Smilgaitė nebijo veiksmą prasmingiau tobulinti ar spektaklio labui situacijas keisti. Tuo būdu pakito koplyčios su Stardo lavonu paveikslas, nors be reikalo ir šį sykį ji atsisakė autoriaus primygtinai siūlomų griausmo ir žaibavimų. O ir karsto neperkėlė į gilumą. Tokioje įtemptoje atmosferoje ir dar žvakėms blykčiojant, žiūrovuose kiltų kitokios emocijos, negu kad juokas.

Priverstinio apvesdinimo scena naujame variante yra mažiau veiksminga, prabėga be efekto. Nublanksta ir Onos Duonutės paveikslas, tinkamo įprasminimo netekęs.

Vaidila Stardas yra dainius, o ne žynys! Jis — stabmeldystės atstovas, bet tik jau ne dvasininkas - vaidila, o pilies ir žygių dainius.

Karsto priešcenyje atkasinėjimas, dargi verčiant žiūrovus tuo tikėti, nėra geras sugalvojimas. Scena turėtų būti prieblandoje ir nukelta į gilumą. Priešcenyje tragiška situacija pradingsta.

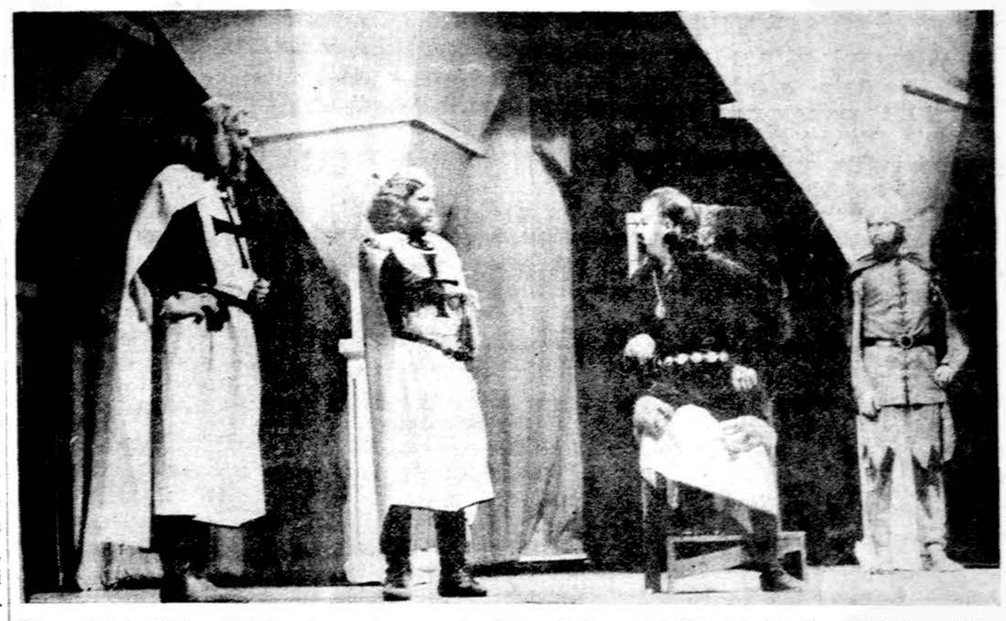

Vinco Krėvės "Skirgaila" Jaunimo centro scenoje, Chicagoj, liepos 2 d. Iš kairės į dešinę: Kelleris — Aldas Naris, Vartenbergas — Vidmantas Juodgudis, Skirgaila — Juozas Raudonis ir Daugaila — Andrius Barauskas. Nuotr. A. Gulbinsko

Dail. Alvydo Bičiūno premjeroje neužbaigti skliautų stulpai ir anksčiau darė įspūdį, dabar džiugino ir architektūriniu masyvu.

Vaidintojai? Jie jau buvo anksčiau apšnekėti. Šį kartą krito į akį tobulėjąs Andrius Barauskas (karvedys Daugaila) ir mergų trijulė (Vilija Bilaišytė, Ingrida Blekytė, Nora Spurgytė), sugebėjusi sukelti nuotaiką.

"Skirgailos" pastatymui talkininkavo veik 20 jaunų sielų. Ir menine ir techniška talka ir užkulisio vaidinimo metu aptarnavimu. Nors žiūrovų ir nepamatyti, jie visi prisidėjo prie spektaklio ugdymo bei įkūnijimo.

Patrauklūs entuziastai — bostoniečiai parodė "Barboros Radvilaitės" premjerą tik truputį vėliau, negu kad veikalas buvo pirmą sykį vaidintas Lietuvoje. Dekoracijos pagamintos Chicagoje, puošnūs kostiumai išnuomoti. Į personažų charakterius nesigilinant, parodytos nuoširdžios vaidybinės pastangos.

Bostono sambūris *Žvaigždikis II* — saja, susiorganizavusi Jaunimo kongreso proga. Vadovas - režisierius Algirdas Antanavičius, geologijos studentas, išvykstąs į Škotiją architektūros studijoms. Bet jam, kaip matom, nėra svetima ir lietuviškoji scena.

Aštuoni vaidintojai perteikė Juozo Grušo, iškilaus rašytojo, naujos pjesės "Barbora Radvilaitė" vienuolika paveikslų, kurių veiksmas rutuliojasi Vilniuje ir Krokuvoje. (Kažkuriais sumetimais numatyta Kauno Valstybiniame dramos teatre šio veikalo premjera po peržiūros vis buvo atidedama ir pradėta rodyti tik teatro išvykose.) Bostoniečių fragmentų spektaklis tampa pačiu pirmuoju "Barboros Radvilaitės" vaidinimu JAV-se.

Dailininko Povilo Martinkaus apipavidalinimas, turint minty čikaginius standartus, yra kuklus. Gerai paveikia kolonų skirtingi deriniai, bet nuo sienų pluokščių galima buvo ir atsisakyti. Įspūdį padidintų nuo lubų nusileidžias didelis sietynas. O gal net dvi liustros, pabrėžiančios skirtingų šalių stilistinius polinkius.

Įdomu, kad spektakliui dekoracijos buvo pagamintos Chicagoje, Jaunimo centro pastogėje. Po vaidinimo apipavidalinimas buvo išardytas ir vėl virto drobe ir lentelėmis. Lygiai kaip parinkti vietoje baldai atsikratė spalvinių apdangalų. Ankstyvojo italų renesanso kostiumai (kai kada palinkę į vėlyvąjį) buvo įspūdingi ir puošnūs. Prie jų derinosi ir vyrų, autentiškumui prilygstančios, špagos. Apšvietimas ne per daug išradingas.

Apskritai spektaklis gerai surepetuotas. Charakteriai neišieškoti, bet vaidyboje yra darna ir reikalingas ritmas. Lietuvių kalbai rodoma būtina pagarba.

Barboros Radvilaitės tragedija dramaturgijoje. Jos į žiūrovus poveikis.

Pats pirmas Barboros Radvilaitės tematika buvo susidomėjęs Balys Sruoga. Deja, tėra parašęs tik pirmąjį dramos veiksmą, nors laikotarpio pajautimu ir užmojo mastu jis iki šiolei pasilieka nepralenkiamas.

Jau pokariniais laikais spaudoje pasirodė Jono Griniaus sceninis veikalas "Gulbės giesmė", vaidintas Amerikoje, taip pat nusilenkiąs Barboros meilės ir pirmlaikės jos mirties romantinei įtaigai.

Juozo Grušo "Barbora Radvilaitė", kiek iš vaidintų nuotrupų galima buvo pajusti, yra mažiau literatūrinis, o labiau sceninis kūrinys, tačiau epizodais susmulkintas ir neturįs nei stiprių kulminacinių momentų, nei įtempimo ar veiksmo ryškesnių stūmeklių.

Kaip vaidinime buvo matyti, ne vien akcijos atžvilgiu, bet ir tekstualiai, pas Grušą geriausias yra Radvilos Juodojo Krokuvos būstinėje paveikslas. Lygiai kaip ir nuotaikinga finalinė scena. (Įdomiai režisieriaus išspręsta.)

Žiūrovus spektaklis paveikė. O tai jau svarbus dalykas. Dėl ko ir darbo bei užsidegimo buvo nepasigailėta.

Vaidintojai paskirai, iškeliant bendrą ansamblinį derinį

Nei portretiniais grimais, anei charakterių ryškinimu nesirūpinta. Vien Radvila Juodasis priminė žinomą atvaizdą. Papagoda (Povilas Manomaitis), būdui atskleisti, vykusiai lanksčiai sveikindavos ir atsisveikindavo. Nei Barbora ar

(Nukelta į 2 psl.)

J. Grušo "Barbora Radvilaitė" Jaunimo kongrese Chicagoj liepos 2 d. Barbora Radvilaitė — Birutė Vaičiurgytė ir Žygimantas Augustas — Algis Lapšys. Nuotr. A. Gulbinsko

Vaidinimų įspūdžiai

(Atkelta iš 1 psl.)

karalienė Bona savų personažų subtilesne charakteristika nestebino. Tačiau Birutė Vaičjurgytė (Barbora) džiugino subtilesniu emocingumu, o Laima Antanavičiūtė (Bona), vaizduodama geraširdę moteriukę (!), trykštančiu gabumu ir vaidybiniu įkarščiu skatino nekreipti dėmesio, kad joje nėra gudrios, valingos ir kieto būdo karalienės — italės ir reformų Lietuvoje vykdytojos. Svarbu buvo, kad abi jos stūmė veiksmą ir gebėjo įtikinti.

Algis Lapšys (Žygimantas Augustas) sunkiam vaidmeny deramai partneriavo. Įtikinamos figūros buvo Norbertas Lingertaitis (Radvila Rudasis) ir Algirdas Makaitis (Radvila Juodasis). Programoje pažymėtas kaip Norbert Lingertat juokdario vaidmeny parodė ir akrobatinius sugebėjimus. Gydytojo Jono Antonino rolę sėkmingai suvaidino režisierius Alg. Antanavičius.

Kostiuminiai, istorinio pobūdžio veikalai reikalauja savitos technikos ir... patirties. O gal ir specifinių polinkių aktorių. Povilas Manomaitis, pvz., nors charakterio ir neatskleisdamas, kostiume jaučiasi smagiai ir natūraliai.

Viešnios ir svečiai iš Bostono paliko gerą įspūdį, nes parodė susivaidinimą ir pavyzdingą susiderinimą. Tai patvirtino ir žiūrovai, kone iki vidurnakčio salėje išsėdėję ir katučių spektakliui pasibaigus, nepagailėję.

Į šį viešnagės apžvelgimą prašosi įrašomi dar ir Romas V. Šležas (technikinis režisierius) ir Julius Lintakas (technikos koordinatorius), sėkmingai kliūtis nugalėję.

Kosto Ostrausko "Kvartetas", neblogai "nuskambėjęs" š. m. liepos 3d. Chicagoje: Iš kairės į dešinę: Karilė Baltrušaitytė-Valaitienė, Nerija Linkevičiūtė, Bernardas Prapuolenis ir Vytautas Nakas

Nuotr. V. Noreikos

Kertinė Paraštė

lėta? O redaktorius savais pinigais taipgi nesiryžo pirkti bilieto recenzentui, abejojant, ar aplamai spektaklio rengėjai pageidauja recenzijos. Jos mūsų puslapiuos ir nebuvo. Ką jau ką, bet rengėjai bent ano spektaklio aktorius tai tikrai moraliai nuskriaudė, kai spaudoje nesulaukta beveik jokio atsiliepimo. O spektaklis, kaip girdėtis, buvo neblogas. Kai šitaip mūsuose darosi, kai labdaringuos parengimuos galima nepaisyti jų kultūrinės programos vertinimo, tai gal geriau jų organizatoriai tegu mūsų literatūros klasiko Vinco Krėvės talkon ir nesikviečia, o pasilieka prie dešrų ir kopūstų. Šitos aprašyti sugebės kiekvienas, kas tik turi tikrus ar dirbtinius dantis.

Ir dar šiltas faktas — ketvirtoji Tautinių šokių šventė Chicagoje liepos 2 d. Viso praėjusio sezono Chicagos muzikiniams įvykiams aprašyti ir vertinti "Draugo" kultūrinis priedas buvo pasitalkinęs šios srities žinomą autoritetą prof. Vladą Jakubėną. Operos ir įvairių koncertų administratoriai bei rengėjai visada profesoriui skirdavo tiesiogiai arba per "Draugo" kultūrinį priedą bilietą koncertui, matydami, kad jis yra mūsų laikraščio muzikinis recenzentas. Šokių šventės komitetas šito nepadarė, nors neabejojam, jog žinojo, kad prof. V. Jakubėnas nėra abejingas ne vien tik muzikiniam, bet ir aplamai įvairiam folkloriniam įvykio aspektui. Savaitė prieš šokių šventę profesorius telefonu užklausė kultūrinio priedo redaktorių, ar jis, kaip recenzentas, negalįs gauti šventėn bilieto? Atsakyta, kad šventės rengėjai "Draugo" kultūriniam priedui jokio bilieto nėra atsiuntę. Patarta profesoriui skambinti tiesiog vyriausiom šventės rengimo galvom, pasisakant, kad yra angažuotas rašyti šventės aptarimą kultūriniam priedui, todėl norįs gauti bent bilietą. Profesorius paskambinęs. Tačiau... bilieto šventės vadovybė kompozitoriui prof. Vladui Jakubėnui nedavė. Profesorius tada pats bilietą nusipirko ir šventę mūsų kultūriniame priede išsamiai aprašė, nepagailėdamas gero žodžio net tiems, kurie nejautė reikalo parodyti jam pačiam elementarios pagarbos.

Visa šitai reikėjo pasakyti, norint pasiteisinti prieš skaitytojus dėl tam tikrų redaktoriaus adresu sakomų priekaištų ir priminti kultūrinių parengimų organizatoriams, kad yra ir tam tikra spaudos etika, kurios negalima nepaisyti.

k. brd.

Beprasmybės teatras laimi ir pralošia Kosto Ostrausko ir Kazio Sajos dramaturgijos pavyzdžiuose

Apie Absurdo (nesąmonės, beprasmybės) teatrą ir susižavėjimą pasenusia mada

Absurdo teatro gyvastingumas pamažu išblėso. Ir jo patys žymiausieji aktochtonai Eugene Jonesco, Samuel Beckett, Arthur Adamoff, Jean Genet ir Harold Pinter kūrybingumą jau nukreipė į alegoriją, nelaukto finalo lengvą komediją, į Brechto propaguotą epinį sceninį spektaklį ar į kitus bandymus. Absurdo teatras spontaniai besireiškęs maždaug nuo 1950 iki 1962 metų, pasirodė įtaigus, ypač tikslo gyvenime nesurandančioje jaunuomenėje. Beprasmybės teatras pasirodė patraukłus Amerikos studentijai, kuri juo dar ir šiandien tebesižavi. Na, ir mūsiškėje, madingus dalykus pamėgdžioti linkusioje, jaunoje išeiviškoje inteligentijoje.

Nesąmonės teatro įtaiga yra paveiktas ir mūsų dramaturgas Kostas Ostrauskas. Lygiai kaip ir Lietuvoje gyvenas Kazys Saja, itin talentingas draminių pjesių rašytojas.

Chicagos lietuviai jau turėjo progų susipažinti ir su savais ir verstiniais Absurdo teatro dramaturgijos pavyzdžiais (Ostrauskas, Jonesco), kurie įvairioje interpretacijoje buvo keliais atvejais vaidinti mūsiškių naujoviškos scenos entuziastų. Ar matyti Arnoldo Giedraičio anglų kalba premjerose.

Absurdo teatras rekomendavo nekreipti dėmesio nei į turinį, nei į veikalo formą, atsisakyti veikalo konstrukcijos skleisti idėjų irracionalumą. Modernioje buities struktūroje žmogaus, nuo gamtos tobulybės pabėgusio, egzistencija yra beprasmė ir tai turi būti rodoma scenoje, tartum veidrodyje. Beprasmybės, nesąmonės ir teatrališkumo vardan vykdant sceninio vyksmo perversmus.

Su absurdinio teatro tendencijomis gausūs žiūrovai, antrojo Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso proga, buvo supažindinti liepos 3 d. vakare Jaunimo centro scenoje. Įvyko K. Ostrausko "Kvarteto" ir K. Sajos "Mamutų medžioklės" premjeros.

Dalia Juknevičiūtė pelnosi kultūringos režisierės vardą, iš beprasmybės sudariusi skoningą vaidinimą. Geras dalyvių sąstatas, veik profesionaliai pasireiškęs. Tobula forma nugali atotraukas auditorijai nesuvokiamą vyksmą

Dalia Juknevičiūtė, iš tėvo — kūrybingo režisieriaus yra paveldėjusi precizijos pamėgimą. Tiksli aktorės darbe, preciziška, kruopšti ir režisūroje. K. Ostrausko "Kvarteto" insceniza cijoje, be to, parodė gerą skonį, išradingumą ir mūsuose dar nematytą pastatyminį stilių. Labai disciplinuotą spektaklio išugdymą ir jo realizavimą. Tam jai, be abejonės, padėjo rimtos teatrinės studijos, dailės dalykuose praktika ir įgimtas muzikalumas.

Laikraštinė apžvalgėlė, deja, neleidžia išsamiau apibūdinti nei pastatyminių priemonių, nei režisūros pobūdžio. Vertintojas vien norėtų abiejų moterų, vyrams prilygstančio, aktyvumo. Ar negalėtų būti kuo pateisintas Moters I atsisakymas kvartete groti? Sakykim, kad ir iš absurdiško, bet "pamatuoto" priežastingumo. Ir Moters II moteriškai atlaidesnio ar griežtesnio atveikimo?

Autorius veikale yra pabėręs iki soties pastatyminių instrukcijų. Jos dalinai buvo patenkintos, bet daug kur tapo pakeistos įdomesnėmis išmonėmis.

Moterys ir vyrai — gerų duomenų personos, patrauklios scenoje stebėti. Autoriaus pageidavimu net trys yra dainininkai, dėl ketvirtos atsakomybės nesiimama. Jie sudarė darnų ansamblį.

Nerija Linkevičiūtė scenoje nėra naujokė, net įvairiose teatrinėse šakose jau besireiškusi. Karilė Valaitienė — pradedanti aktorė, bet paragavusi teatrinės kultūros. Vytautas Nakas (autoriaus geidimu bosas) — puikios figūros, mokąs fraką dėvėti, imponuojantis vyras. Bernardas Prapuolenis (deja, ne tenoras, o baritonas) — lankstus, išradingas vaidintojas, kurio frakas irgi nevargina.

Veikalo sąstatas geras. Daugalio autoriaus ir lakios vaizduotės režisierės geidimu bei valia, dalyviai paversti marionetėmis, kad ir šnekančiomis, bet be individualių savybių, t. y. be ryškesnių charakterių. Tačiau personažai į šį beprasmybės žaidimą įsijungia ne tik drausmingai, bet ir su dideliu noru. O tai ir sudaro vaidinimo postūmį ir spektaklio potraukį. Ypač kad veikalas darbščiai surepetuotas.

Kadaise Absurdo teatrą Chicagos lietuviams uoliai piršo Nijolė Martinaitytė, nūdien juo vilioja Dalia Juknevičiūtė. Laimei, kad yra suradusi formos naujakelį, tuo gundymas gali būti pateisintas.

Negalima nepaminėti ir vaidinimo talkininkų, kurių stropumas, pareigingumas ir talka stipriai prisidėjo prie meninių pasisekimų. Vytautas Vepštas sukonstravo scenovaizdį (šeštainį). Vladislovas Bimbalas tvarkė apšvietimą ir skaidres. Už filmus ir garsų efektus buvo atsakingas S. Sikslodakas. Spektaklį vedė Marius Prapuolenis.

Specialistai davė literatūrinę "Kvarteto" kritiką. Sceniniu požiūriu galima paabejoti, ar bent 10% žiūrovų yra žinoma, jog Bela Bartok yra buvęs veng ras kompozitorius ir pianistas. Ir jo paveikslo skaidrė ir net filmas (kad ir sąmojingas) kažin ar gali publikai ką pasakyti? Ir čia pat norisi geisti, kad K. Ostrauskas grįžtų prie tos dramaturgijos, kur skambėtų jo sodri kalba ir kurioje būtų visiškai originalus, madingų įtakų atsikratęs.

Kazio Sajos "Mamutų medžioklės" scena Chicagos pastatyme liepos mėn. 3 d: Iš kairės į dešinę: Rylinimkas — Aldas Naris, Vienuolė — Lydija Jadviršytė, Kaminkrėtys — Linas Regis ir Čigonė — Nora Spurgytė.

Nuotr. A. Gulbinsko

Kazio Sajos komedija - groteskas "Mamutų medžioklė" ir trisdešimties jaunuolių medžioklės išsiruošimas. Kauno ir Chicagos publikos skirtingas imlumas, patariąs ir diferentų interpretavimą. Kiekvienas amatas būtinas ne tik karštų norų, bet ir sugebėjimo.

Lietuvoje Kazys Saja populiarus dramaturgas. Jo komediją - groteską "Mamutų medžiok lė"" Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso proga sumanė Chicagoje pastatyti Marija Smilgaitė, sutelkusi 14 jaunų vaidintojų ir 16 talkininkų. Premjera įvyko pirmadienį, liepos 3 d. vakare Jaunimo centro scenoje. Bilietai į spektaklį buvo išparduoti, daug norinčių į salę nepateko.

Įsidėmėtina, jog "Mamutų medžioklė" yra komedija, diktuojanti vaidybinį lengvumą, gi, antra vertus, kad tai groteskas, besiūląs spalvų sutirštinimą ir, sakysim, tikrovės iškraipymą. Galimas daiktas, jog Kaune žiūrovai pjesėje bandė užuosti ir satyrines aktualijos užuominas, kurios Amerikoje nėra

(Nukelta į 3 psl.)

Tel. ofiso HE 4-5849. res. 388-2232
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm. ketv 1 iki 7 popiet antr., penkt. 1-5. treč. ir šešt tik susitarus

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir pentad 10—4; šeštad. 10—2 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8 6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCINĖS LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. — GI 8-0672
DR. W. M. EISIN - EISINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2676
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 2-0001

Tel. — BE 3-5883
DR. A. B. GLAVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-2220
Namų — rezid. — PRospect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 8-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
VAL.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.

Ofiso ir buto tel. OLympic 2-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

DR. ALG. KAVALIŪNAS
VIDAUS LIGŲ IR KRAUJO SPECIALYBĖ
1540 South Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Skambinti — 585-2525

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. išskyrus trečiadienius.
Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6—8 val. vak. šeštad. 12—2 val. p. p. ir trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antrad., ketvirt. ir penkt nuo 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6—8 val. vakare. Trečiad. nuo 11 val. ryto iki 1 val. p. p. šeštad. 11 val. ryto iki 2 val. p. p.
Ofiso telef. RE 7-1168
Resid. tel. 239-2919

Perskaitę "Draugą", duokite kitiems pasiskaityti.

DR. NINA KRAUCEL - KRIAUČELIŪNAITĖ
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
6132 S. Kedzie Ave.
Tel. WA 5-2670, neatsiliepus skambint 471-0225. Valandos pagal susitarimą.

DR. MARIJA LINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telef. HEmlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-8601
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71st ir Campbell Ave. kampas)
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt nuo 3 val. popiet iki 7 val. vak. Ketvirtad. ir šeštad. nuo 9 v. ryto iki 11 val. ryto — tik susitarus.

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
5159 South Damen Avenue
Tel. Ofiso PR 6-7800; Namų 925-7697
Valandos tik pagal susitarimą.
Trečiadieniais uždaryta

DR. LEONAS SEIBUTIS
Inkstų, Pūslės ir Prostatos
CHIRURGIJA
2656 West 63rd Street
Val. antrad nuo 1 - 4 popiet
ir ketvirtad. nuo 5 - 7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REliance 5-4410
Res. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ket. nuo 12 val iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p. p ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
TEL. — 925-8296
Valandos: 2—8 v. v. penktad. 10—12 ryto, 2—8 val vak. Šeštad. 1 iki 4 v. vak. Treč. ir sekmad. uždaryta
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč ir penkt. nuo 2 ikki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6196
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad 2-4 ir 6-8. Treč. ir šeštad. uždaryta.

TEL. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VAŠKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 South Albany Avenue
Val.: pirm., antrd., ketv. 6—8 val. vak., penktad. ir šeštad. 2—4 popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1—6 val. popiet
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 South Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141 Namų 636-4850
Val.: pirm., antr., ketv. 2—5 ir 6—8, penkt. 2—5, šešt. pagal susitarimą.

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
Pritaiko akinius
2858 West 63rd Street
Val.: kasdien 10—12 val. ir 7—9 v. vak. Šeštadieniais 10—1 val. Trečiad uždaryta. Ligoniai priimami susitarus
Ofiso telefonas PR 8-3220
Rez. telef. WAlbrook 5-5076

REZID. TEL. 239-4683
DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 S. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Valandos pagal susitarimą:
Pirmad., antrad. ketvirtad. nuo 6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Trečiad. ir penktad. uždaryta.
Ofiso telef. 476-4042
Resid. tel. WAlbrook 5-3048

DR. C. K. BOBELIS
DR. B. B. SEITON
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 56 — Elgin, Illinois

Ir mano žodis kritikams

Maždaug kaip ir humoreska

J. GAIDELIS

Kilus mūsų spaudoje kritikų ir kritikuojamųjų kovai, mano sielą užliejo tiesiog dangiškos markės džiaugsmas. Sakau, dabar ir man auksinė proga išjoti į karą. Žinoma, prieš kritikus, nes ir man jie užmynė ant nuospaudos. Svarbiausia, kaip matysim, neužtarnautai. Tai atsitiko ne šiandien ir ne vakar, bet prieš 3-4 metus. Sakysit, kad tai senas "Fordas"? — Ne! skriauda neišgaruoja kaip kamparas. Tiesa, yra kažkoks įstatymas, kuris draudžia kelti ranką prieš kritikus. (Ir koks nelabasis užveisė šią kenksmingą veiklą ant šios žemės?). Būtų ištižimas, šiais barzdotos laisvės laikais, paisyti įstatymų. Tad pirmyn! Bet aš, kaip ir tinka minkštos širdies savininkui, kovosiu minkštai, bet nekapituliuosiu (čia ne Vietnamas). Pasitenkinsiu tik nykščiu pabadyti kritikų klaidas. Gal ir vėl sakysit, kad kritikai neklysta? — Anaiptol! Dar būtų nieko, jei kritikais niekas netikėtų. Deja, taip nėra.

Kalbu apie mano kantatos "Kovotojai" ir operos "Dana" kritiką. (Kam skauda, tas šaukia.) Dėkingas tiem kritikam, kurie apie šiuos veikalus neužtarnautai parašė. (Mat, kas klysta, tai į visas puses klysta). Tačiau prieš klaidas, nors ir minkštai, kovosiu. Pirmiausia čia patiesiu jų man "malonią" kritiką, o paskui apie ją išdėsiu savo (ir ne savo) nuomonę.

Kritikai apie "Kovotojus"

Š. m. Aidų pirmame numeryje prof. Vl. Jakubėnas, rašydamas apie Dainavos ansamblio jubiliejų, mini "Kovotojus" ir "Daną". Ne tik mini, bet ir kartoja savo nuomonę, pasakytą prieš 4 metus. Jis, tarp kitko, rašo: "Deja, šio veikalo premjeros rezultatai nepateisino įdėto darbo, bendrą sąskambį gerokai nuslopino itin tiršta orkestracija, (...) (...) bet chorą gerokai slopino orkestras (...) tačiau orkestro palydėjimas kone visur eina masyviai ir sunkiai skambančiu nepriklausomu keliu". Sako, kad būtų derėję dirigentui (P. Armonas) sumažinti dinamiką ir veikalą kiek perorkestruoti. Toliau "Autoriui leidus, tai plačiu mastu buvo A. Kučiūno padaryta operą "Dana" bestatant". B. Chomskis (Draugas) rašė, kad orkestras "Kovotojus", gustaitiškai tariant, tobulai užgožė. Bet jis, ačiū, daugiau, kaltino dirigentą. O prof. Žilevičiaus nuomone, "Kovotojams" reikėjo 300 žmonių choro.

"Danos" kritika

Šią vargšę mergaitę daugiausia kaltino už jos muzikos "nestilingumą". (Prof. Vl. Jakubėno nuomonės čia neminėsiu, nes neturiu po ranka recenzijos.) A. Nakas (Dirvoj) rašė, kad dekoracijų ir libreto stilius išlaikytas, o muzikos — ne. Kritikas iš "Akiračių" driekė išmintį padangėn: o jau antras veiksmas tai tik valsai valsukai. (Cit. iš atminties.) Taip rašė kritikai. Buvo ir šviesesnių nuomonių, bet ne dėl to aš išjojau į karą.

Dabar pažiūrėsim, kiek pagrįsta kritikų nuomonė. Bet prieš tai, kad būtų suprantamiau, reikia štai ką pasakyti. Muzikos veikaluose, kam jie bebūtų skirti išpildyti, yra tema (ar temos), Cantus firmus. Veikaluose su dainininkais, kai jie dainuoja (ar gieda), tema yra pas juos, ir, pildant veikalą, dainininkai turi būti pakankamai girdimi. Bet aš priešingas per dideliam jų iškėlimui, nes tada skaldomas muzikos kompleksas — visuma. Aš stengiuosi, kad orkestras turėtų ką pasakyti, o ne vien tik būti dainininkų ramsčiu, todėl ir jis turi būti pakankamai girdimas. Šiuo atžvilgiu aš labiau vertinu Vagnerį ir Strausą, o ne Mozartą ar Verdi. Ir ne taip jau svarbu, kokie dinamikos ženklai orkestro partijose, nes dinamika — reliatyvus dalykas. (Orkestrantai dar nenaudoja kokių nors garso matuoklių.) Vienam F ar P per daug, kitam gali būti per mažai. Jei orkestracija tiršta, tai dar nebūtinai dainininkai "kaput". Žinom, kad ir visas (tutti) orkestras sugeba tyliai groti. Be to, orkestre yra instrumentų, kurių poros užtektų visą legioną dainininkų palaidoti.

Ginu "Kovotojus"

"Kovotojuose" (libretas Stasio Santvaro) yra tekstų, kurie tiesiog prašosi orkestro jėgos. Ir ne tik jėgos, bet ir gausybės garsų. Juk nepalyginamai efektingiau, kada F ar P groja visas orkestras, o ne keli instrumentai. Bet vis tiek "Kovotojuose" nėra taip, kaip kritikas sako: "Kone visur"... Gaila, neturiu orkestracijos partitūros, galėčiau taktų skaičiais paliudyti, kad dainininkus lydi mažesnė pusė orkestro. Jaučiu, kad šypsotės į saują iš šios mano gynybos. Bet aš turiu liudininką, laisvą nuo visų žmogiškų ir žmoniškų silpnybių. Tai p. Rekorderis.

"Kovotojai" per repeticiją buvo įrekorduoti į juostą. Mikrofonai nuo solistų buvo už keliolikos pėdų, o ne už 2-4, todėl rekorderiu reikia tikėti. Rekorderis sako, kad visi solistai gerai girdėti, nebent tenoro kelios žemos gaidos pradingsta. Bet šio solisto balsas kamerinis, o ne operinis, kokio šiai kantatai reikia. Tikiu, norint solistus galima dar daugiau iškelti. Kalbėti apie choro nuslopinimą — tobulas nesusipratimas. Rekorderis sako visai priešingai. Ir aš juo tikiu, nes chorui, kur tekste nėra "aukšto įtempimo", duodu "skystą" orkestraciją, nes choras pats yra pakankamas muzikos komponentas. Taigi per repeticiją ir dirigentas buvo geras ir orkestracija gera. Atrodo, kad mūsų muzikos kritikai alergiški muzikai.

Ar koncerte galėjo būti kitaip? Galėjo, ir tai dėl šių priežasčių: 1) akustika. Bevargoninkaudamas patyriau, kad kartais kunigą girdi kaip ant delno, kartais net savo klebono neatpažįsti. O svarbiausia priežastis — 2) orkestrantai. Juos reikėjo pakišti po scena. Kad dar būtų buvę jauni, nevedę. Pats mačiau, kaip jie grojo: vieną žvilgsnį į gaidas, kitą į dainininkes, o į dirigentą — kaip ir nieko.

Kai Bostone "Kovotojus" statė amerikiečiai, tai jų dirigentas net kelis kartus klausė šią mano juostą. Bet nei jis, nei amerikiečių kritikai po pastatymo nė puse žodžio nepeikė orkestracijos. Tiesa, pastatymas nebuvo pavyzdingas, nes choras ir orkestras turėjo tik vieną bendrą repeticiją.

Ginu "Daną"

Perorkestruotos (jei perorkestruotos) partitūros nemačiau, todėl nežinau, kas kaltas, kad orkestras kartais buvo gana abejingas solisčių — jų širdperšos šauksmui. Kalbant apie stilių, nereikėtų kalbėti apie žinomą dalyką, kad kaip "Kovotojų", taip ir "Danos" vokalinė pusė yra konvencionalios harmonijos, o akomponimentas pažanginės. Bet žinom, kad ir moderniausiam akorde yra paprastas trigarsis. (Taip rašau, kad dainininkai pajėgtų padainuoti). Tur būt, šie dalykai ir laužė stilių "Dirvos" kritikui. Stilius atsiranda vokalistų ir akompanimento tuo pačiu metu skambėjime, o ne atskirose partijose. Bepigu buvo Mozartui stilingai rašyti, nes jo ir instrumentinę muziką nesunku padainuoti. O gal kelios liaudinio pobūdžio dainos gadina stilių? Jei taip, tai tada ir libretas nestilingas, nes šios dainos išsiskiria iš konteksto. Draminiam veikalui nei anie muzikiniai, nei šie žodiniai "nestilingumai" nekenkia, nes jie išplaukia iš turinio.

Dėl valsų valsukų. Atrodo, kad šiam kritikui visos dainos yra valsai, kurios panašios į juos. (Juk ir vištą panaši į gaidį, bet ne vištos personai būti gaidžiu.) Panašių dainų, kaip "Danoj", yra daugybė. Pvz. Po aukštus kalnus, Beaūstanti aušrelė. Oi žiba žiburėlis ir d. k., bet jų niekas nevadina valsais. Gi operoje yra tik vienas valsas (antrame veiksme), kuris su dviem dainom, jei kritikas ir jas laiko valsais, trunka 9 min. O visas II v. — 34 min. Dar po vieną panašią dainą yra I ir III v. Jos trunka apie 7 min. Taigi visoje operoje "valsų" yra 16 min. Kaip matot, p. kritike, apsčiai lieka laiko ir džerebakui.

*

Bededant paskutinį tašką šiam Žodžiui, įėjo bičiulis. Tuoj pakišau jam Žodį paskaityti, nekantriai laukdamas pagyrimo. Jis, perskaitęs, sako:

— Juliau, už donkichotišką kovą tave kritikai švariai nubrauks nuo horizonto.

Aš net išsižiojau.

— Kaip tai? — ištariau. — Aš tik kritikams gero norėdamas (kaip ir jie man) kūriau šį žodį.

— Kur tu matai čia gerą? — paklausė bičiulis.

— Kur? Ar tu nežinai, kad kas dirba, tas klysta, — išrėkiau.

— Ir tu klysti, — tvirtai tarė bičiulis.

— Ne, aš neklystu, — bet jaučiau širdin besigręžiančią abejonę dėl žygio prasmės. Vos spėjęs pačiupti besprunkančią narsą už uodegos, tęsiau:

— Aš įrodžiau savo žodyje, kad jie klysta, gal ir prieš savo norą. Kipšiukai, nusižiūrėję silpnesnės valios kritiką, paklupdo jį. O aš, kaip minkštos širdies savininkas, gailėdamasis kritikų (kaip ir jie manęs), kūriau jiems šį Valios šaltinį. Tikėjau, kad iš jo pasisėmę stiprybės, taps gibraltarais, kuriuos šipuliais pavers juodukų (ne šitų, beet anų) nedora peiklą patamsinė.

— Aš kartoju: tu klysti, — pertraukė monologą bičiulis. Lyg jo nenugirdęs, jau tik savo paguodai, tęsiau: — Dar berašydamas šį šaltinį, jaučiau, kad kritikai jo laukte laukė. (Kasgi jausis patenkintu, kipšuko vedžiojamas už nosies) — Ir kuo labiau artėjau prie kūrinio pabaigos, tuo aiškiau mačiau kritikų veiduos dėkingumą man. — Nutilau. Pasąmonėj susiklostė klausimas: Kas dabar bus su manim? Kas? Bičiulis, gal mano nuotaikos remontui, įjungė radiją, kuris, skystos (o, mano nelaimė!) orkestracijos lydimas, dainavo: Que, sera, sera...

Violončelistas Vytautas Kasiulis

Sidabrinė vienuma Nuotr. V. Maželio

Danguolė Sadūnaitė

JŪRA

I

1.

Tamsi giria.
(pilna mieguistos šviesos)
Kur mėlyni palmių medžiai
plakasi:

Ir lyg bitės,
saulės spinduliai dūzgia —
virš vandens.

2.

Kviečių dirva!
Saulės sodai,
mėnulio uostai.

— — — — — — —

Jūra!
pilna iki paskutinės ląstelės —
Ir vis kažko tebelaukianti.

II

Jūros alsavime.

Pilnas aprikosų
ir akacijų kvapo.
: : : :
Pilnas dulkių liepos žiedų.
Augimo šviesos —
ir saulės šieno pilnas.

III

1.

Vakarop, Tavo ranka nurenka —
spindulius,
kaip žuvis nuo jūros.

(Kai aš saulę noriu dar pasilaikyti.)

2.

Ir tada, Dieve —
mūsų rankos susitinka!

KETURIŲ KONGRESINIŲ VAIDINIMŲ ĮSPŪDŽIAI

(Atkelta iš 2 pusl.)

efektyvios, todėl ir nejaudinančios, netgi nesuprantamos.

Autorius apie šį savo veikalą atsiliepia, jog tai "nėra gryna teatrinė abstrakcija, nukreipta prieš "mamutą" žmoguje. Pjesėje rasite daugybę vadinamo "laisvojo" pasaulio realijų, kurios kapitalistinėje visuomenėje turi labai daug groteskinių bruožų: rietenas partijų, iš esmės nesiskiriančių viena nuo kitos, moralinių ir etinių idėjų pajungimą bizniui, išoriniu spalvingumu pridengtą dvasios ubagystę ir t. t. Vadinasi, toks yra pjesei raktas, Kazio Sajos pasiūlytas.

Premjerą paruošusi M. Smilgaitė galvos, atrodo, nėra sukusi, *savo* pastatyminei idėjai surasti. Jinai pasitenkino teksto iliustravimu, lėta scenoje akcija, veik visur statuariniu būdu dažnai nuobodžių replikų deklamavimais. Nepajautė jokio poreikio sukelti komedinį žaismingumą, jau nekalbant apie groteskinį perdėjimą, ir todėl buvo nuobodu, dėl to ir jaunų stiprių atminčių jėga bliuško, ir dalyviai užmiršdavo savo replikas. Dėl šios priežasties, spektakliui pasibaigus, nesuaidėjo jokie aplodismentai.

Bet ar Smilgaitė yra labai kalta? Jai juk yra įskiepytas mūsiškis išeiviškas mentalitetas: kiekvienas gali režisuoti, kiekviena viską išmano, kiekvienas jaunuolis sugebės Šatrijos kalną iki padangių iškelti ir į kišenių įsidėti. Jinai pirmojo teatrinio festivalio malone tapo išsiskirianti jaunoji aktorė ir t. t. Žodžiu, buvo, be laiko, įkvėptas per didelis savimi pasitikėjimas, užkertant kelią pajusti gilesnę teatrinio darbo prasmę.

Noriu būti Marijos Smilgaitės gynėjas: jinai drąsi ir ištverminga organizatorė (tiek naujų žmonių vaidybai ir talkai pritraukusi!), ne tik pavyzdingai kalba ir rašo, bet ir sielojasi lietuvių sceninės kultūros problemomis. Universitetinės studijos nedavė galimumo pažinti režisūrinio amato aiškybių.

Tenka mokytis iš klaidų. Tačiau Smilgaitė dar labai jauna ir, manyčiau, kad svarbu, jog dega darbo bei tobulėjimo norais. Ji seka literatūrą, neblogai piešia, mėgsta poeziją, jautriai žodį perteikia. Tokia tebūna paviršinė rekomendacija.

Ką spektaklio režisierė turėjo padaryti, kad vaidinimas pasidarytų žiūrovams pagaunąs? Scenovaizdžio ir atmosferos reikalas. Visi vaidintojai gerai parinkti, juos ir vėl norėtųsi scenoje matyti. Reto pajėgumo ir sveikintinos talkininkės.

Pirmiausia, bent trečdalį veikalo reikėjo iškupiuruoti, gerokai skysto vandenėlio palikti glūdėti knygos puslapiuose. Veikale yra daug skurdžių, nuobodulį keliančių, nei iš šio, nei iš to išplaukiančių sentencijų. Spėju, kad Kauno scenoje tekstas buvo tinkamai sutvarkytas, o Kazys Saja, kaip daugelis dramaturgų, knygoje panorėjo užkonservuoti visą savo talentą. Tačiau knyginis tekstas scenos veiksmui nėra privalomas, ir todėl režisieriai su juo gali elgtis, kaip jiems reikalinga. Apie tai Smilgaitė nėra pagalvojusi.

Kai vaidina jaunatviško užsidegimo kupini, jiems reikia duoti daug veiksmo, o neversti vaizduoti sustingusias orakulo pitijas. Kiekvienam veiksmo skirtingam epizodui privalo būti ryškus, naujas, įdomus ir vaidintojams lengvai įsidėmėtinas veiksmo būdas (mise en scene), kad iš tos elgsenos savaime išplauktų replikos žodžiai. Be to, komedijos ritmas įpareigoja ne tik lengvumą, bet ir veiksmo bei akcijos spartą. Šie neprašyti pamokymai patariami todėl, kad ateityje būtų išvengti teksto užsikirtimai, nuo kurių vargu būtų apsaugoti Smilgaitės režisūroje ir patyrę aktoriai.

Scenovaizdį yra sudariusi pati Smilgaitė. Apipavidalinimas jokiu būdu neprisideda prie "Mamutų medžioklės" turinio. Sugalvotas antras prieščsenis, bet kiek sykių juo pasinaudota? Ir kodėl į jį žengiant nutolstoma nuo kelionės tikslo? Balionėliai didelėse vazose yra gražus, o ne racionalus scenovaizdžio sprendimas. Ir balionėlių pardavėjo siūlomi ar negalėtų būti bent trigubai didesni, kad išsiskirtų ir sudarytų kontrastą su dekoracija?

Joks personažas nebuvo dervon įklimpęs! Visi tik bereikšmiai stovėjo vietoje.

Tuo, manau, reikėtų ir baigti rūšiuoti paklaidas. Kurių buvo tikrai nemažai. Tenka tik pabrėžti, kad apipavidalinimas komedijos atmosferai nepasitarnavo.

Vaidintojos bei vaidintojai scenos darbui tinka. Išryškėjo ir gabesnis, išsiskyrė ir pajėgesni. Jų vardus ir pavardes norisi iš programos išrašyti. Vidmantas Juodgudis gerai pasirodė net dviejose rolėse, ryškiau Girtuoklio. Charakterį sugavo Aldas Naris (Rylininkas). Lydija Jadviršytė (Vienuolė) ir Nora Spurgytė (Čigonė) tikros scenai dovanėlė, bet privalo rankomis ne beprasmiai mosikuoti, o numanyti, kaip tiksliai jas naudoti. Vytautas Lauraitis (Storulis), Petras Blėkys (Languotas) ir Aleksandras Pakalniškis, jaun. (Dryžuotas) turi sceninės teisybės. Linas

(Nukelta į 6 pusl.)

Paveikslas iš Regensburgo

MEDARDAS BAVARSKAS

Prieš dvidešimtį su viršum metų mes buvome praėję visus pereinamosios stovyklos formalumus, turėjome visus dokumentus ir vizas kelionei į Ameriką. Tuo tarpu transportas į Bremeną, iš kurio turėjome išplaukti, buvo numatytas už trijų savaičių. Tos trys savaitės pasirodė nepaprastai ilgos ir nuobodžios. Laikas bėgo, lyg gydytojo laukiamajame kambaryje. Norėdamas tą laukimą sutrumpinti, vienai dienai išvažiavau į Miuncheną, nors neturėjau ten jokio reikalo. Vaikščiojau po gatves, žiūrinėjau į vitrinų langus ir, beeidamas pro šalį Meno instituto, užėjau ir ten. Vienoj salėje buvo kažkokio dailininko paroda. Kai kurie paveikslai buvo skirti pardavimui, ir jų kainos buvo pakabintos apačioje. Rengiausi eiti kiton salėn, kai staiga mano dėmesį patraukė didelis, ryškiai raudonas aliejinis paveikslas. Įsižiūrėjau, atpažinau vieną iš Regensburgo gatvių, nors paveikslas neturėjo jokio užrašo.

Jeigu Passau, kai kurių vadinamas vienu iš septynių gražiausių pasaulio miestų, man prisimintinas dėl jo baltumo, tai Regensburgą prisimenu dėl jo neįprasto raudonumo. Nors dauguma Vokietijos miestų buvo pastatyti iš raudonų plytų, bet Regensburgo plytos ryškiai skyrėsi iš kitų savo neįprastu, beveik tobulu raudonumu. Saulėtekio ir saulėlydžio metu atrodydavo, kad visas miestas liepsnoja didžiuliame gaisre. Šitai aiškinausi tuo, kad aplink Regensburgą esąs molis buvo ypatingos rūšies, ir plytinės be jokių pastangų darydavo ypač raudonas plytas, iš kurių ir buvo pastatytas visas miestas. Jame išgyvenau apie šešias savaites, mačiau jo sunaikinimą ir pats vos ten galvos nepalikau.

Kadangi nieko iš Vokietijos neturėjau ko išsivežti prisiminimui, pagalvojau, kaip būtų gera turėti tą paveikslą. Deja apačioje jo kabojo kaina: 200 DM. Žinoma, aš tiek pinigų neturėjau ir bijojau, kad Vokietiją teks palikti be jokių suvenyrų.

— Patinka? — staiga išgirdau užpakalyje savęs balsą. Atsisukęs pamačiau vidutinio amžiaus vyrą juodais, kaip anglis plaukais, kuriuos jis nešiojo ilgus, iki pečių. Tais laikais šitoks plaukų stilius nebuvo madoje ir buvo laikomas apsileidimo ženklu. Išsimtis tebuvo daroma tik menininkams ir poetams, kurie galėjo pasirinkti bet kokį plaukų stilių. Dažniausiai jie pasirinkdavo labiausiai ekstravagantišką, kad tuo išsiskirtų iš pilkos minios. Net ir genijai turi savo silpnybių. Vyras dėvėjo juodu blizgančiu aksominiu švarku, kuriuo kartais dėvi hotel d'maitres, orkestrų dirigentai, ar cirkų direktoriai. Iš viso to supratau, kad tai pats dailininkas.

— Aš nesu menininkas, nei meno žinovas, — atsakiau aš jam. — Bet man teko kurį laiką tame mieste gyventi. Man atrodo, kad šiame paveiksle yra pagauta to miesto spalva ir dvasia. Deja, aš tiek pinigų neturiu. Jeigu jūs sutiktumėt parduoti šį paveikslą už žymiai pigesnę kainą, aš mielai norėčiau turėti jį prisiminimui.

— Pone, — pasakėjis, iškilmingai žiūrėdamas į mano askurusią eilutę. — Už dešimties metų jūs jo nenupirksit už tūkstantį.

Tuo ir baigėsi mano vieno momento noras.

•

Pietvakariniame miesto pakraštyje, kur Linkolno alėja kertasi su Pensilvanijos gatve, važiavimas tarp keturių ir šešių po pietų yra daugiau negu erzinantis. Tuo metu iš darbo grįžta dirbantieji mieste, o gyvenantieji užmiestyje, o taip pat ir tie gyvenantieji mieste, o dirbantieji užmiestyje. Kadangi toje miesto dalyje nėra greitkelių, susikimšimas yra neišvengiamas.

Vieną popietę, grįždamas iš darbo, vėžlio žingsniu stūmiausi sankryžos link. Iš tolo sankryžoj pastebėjau iškeltą plakatą su didelėmis raudonomis raidėmis. Buvau tikras, kad tai viena iš tų demonstracijų, greičiausiai kairiųjų ir nukreiptų prieš vyriausybę, nes jie ypač mėgsta raudonnas raides. Bet, privažiavęs arčiau, sugebėjau perskaityti:

ALIEJINĖ TAPYBA
$5.00
TURIU PARDUOTI
DAILININKAS BADAUJA

Viename kryžkelės kampe tarp šaligatvio ir milžiniškos krautuvės buvo likęs keliolikos pėdų tarpas, kuriame ir vyko ši neįprasta paroda. Šalia plakato stovėjo vienas į kitą atremti keliolika paveikslų, visi jie įrėminti. Jeigu kas ir abejotų paveikslų verte, negalėtų abejoti dailininko nuoširdumu. Šiuo metu už penkis dolerius buvo sunku nupirkti kad ir pigius rėmus.

Kampe stovėjo savo gamybos medinis ranka stumiamas dviratis vežimėlis, kurio ratai greičiausiai buvo pritaisyti iš niekam netikinkančio dviračio. Dar neseniai tai buvo būdas užsidirbti pragyvenimą seniems ir vargšams, tiems be profesijos ir nepajėgiantiems dirbti fizinį darbą, bet dėl įvairiausių sumetimų nenorintiems gyventi iš valstybinės pašalpos. Išėjęs po vidurnakčio į miestą galėjai pastebėti daugiausia senus žmones, stumiančius tuos vežimėlius užpakalinėmis gatvėmis, sustojančius prie šiukšlių krūvos, kraunančius į vežimėlius senus laikraščius, kartonines dėžes, grąžinamas bonkas, vertas nuo dviejų iki penkių centų, varines vielas ir viską, kas tik turėjo bet kokią vertę. Nežinau, kiek pelninga buvo ši profesija, bet nė vieną rytą nesu matęs pustuščio vežimėlio. Atvirkščiai, jie buvo taip perkrauti, kad seni žmonės turėjo kartais anksti baigti savo darbą, kad pajėgtų savo perkrautą vežimėlį parstumti namo.

Šiuo metu tai mirštanti profesija. Laikraščiai, vartotos kartoninės dėžės yra kraunamos rūsiuose ir recirkuliuojančių bendrovių sunkvežimių paimami reguliariai pagal susitarimą: mažesnių namų savininkų kartą į mėnesį, didesnių kartą savaitėje, milžiniškų krautuvių — kasdien.

Labai reta užtikti grąžinamą bonką. Visos jos (su užrašu "no deposit, no return"), ar be jo kartu su kitomis vertingomis, ar nevertingomis atmatomis pereina per cineratorius, sudegę ar nesudegę sudedami į plastikinius maišus ir namų savininkas, užuot tampęs keturias sunkias, rūdijančias metalines atmatų bačkas, šiukšlių surinkimo vieton nuneša vieną lengvą plastikinį maišiuką. Ir aš stebiuosi, ką istorikai rašys apie mūsų laikus. Gal taip, gal tik panašiai: "Dvidešimtojo amžiaus pabaigoje baigėsi mūsų vadinamas plieno amžius ir prasidėjo plastikinis amžius. Net automobiliai tuo metu, vietoj plieno buvo pradėti gaminti iš plastikos". Nežinau, kaip ilgai tas plastikinis amžius truks. Bet vieną žinau: jis truks, kol žmonija nesuras minkštesnės medžiagos. Žmonės nelinkę spręsti savo problemas nei su kieta medžiaga, nei su kompromisan nesileidžiančia dvasia.

Taigi mano dėmesį patraukė ne tik neįprasta paroda, bet ir seniai matytas medinis dviratis vežimėlis. Norėjau viską pamatyti, bet tai nebuvo taip lengva. Buvau klaidingoj linijoj ir tik po ilgo vargo sugebėjau išmanevruoti mašiną į šoninę gatvę. Pasiekęs parodos vietą, šalia keletos žioplių pamačiau ir patį dailininką. Pažinau jį iš karto. Tik šį kartą jo plaukai buvo žili ir nors jis tebenešiojo juos tuo pat stiliumi iki pečių, šiuo metu tai nereiškė, kad jis yra menininkas ar poetas. Gal dar po kelerių metų neproporcingai mažėjantieji menininkai ir poetai, norėdami išsiskirti iš pilkos minios, ims skusti plikai savo galvas Yul Bryner stiliumi. Jis tebedėvėjo, tur būt, tą patį juodą aksominį švarką, tik jis nebeblizgėjo, buvo purvinas ir keletą kartų lopytas. Tai, ką jis užsivilkdavo tik iškilmingomis progomis, šiuo metu buvo, gal būt, vienintelis jo švarkas.

Be didelio vargo suradau paveikslą iš Regensburgo. Nors kiek apiblukęs, jis tebeturėjo tą niekur nerandamą raudonumą. Nedelsdamas išsiėmiau penkinę ir padaviau jam.

Kaip tik tuo momentu staiga pasirodė du policininkai. Vienas, pasivedęs dailininką kelis žingsnius į šalį, kažką jam kalbėjo. Visą tą laiką dailininkas laikė ištiesęs ranką su penkine į mane. Kitas krovė iškabą ir paveikslus į vežimėlį.

— Pone, — sušukau aš dailininkui, pirštu rodydamas į paveikslą iš Regensburgo. — Jūs to paveikslo neparduokite. Už dešimties metų jis bus vertas tūkstančio.

Nežinau, ar dailininkas po tiekos metų atpažino savo paties žodžius. Viena žinau: jie nebuvo jam svetimi.

Staiga jo ranka sudrebėjo ir penkinė nukrito žemėn.

Susiaurintas Dievo apsireiškimas

Antano Maceinos knygos "Didieji dabarties klausimai" proga

A. RUBIKAS

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Ką naujo paskelbė Kristus?

Dievas per Kristų prabilo jau ne kaip žmogaus Kūrėjas, o kaip jo Atbaigėjas. Tai giliaprasmiškai atsispindi Chalcedono suvažiavimo paskelbtoje dogmoje (ir šiandien Bažnyčios ginamoje) apie dvi prigimtis: dievišką ir žmogišką vienam Kristaus asmenyje.

Žmogiškoji prigimtis nebuvo kažkas nauja, taigi Kristus, kaip žmogus, irgi nebuvo jokia naujovė. Bet visiška naujovė, vienintelė ir nepasikartojanti, buvo Kristus kaip Dievo Sūnus, susijungus dieviškajai prigimčiai su žmogiškąja. Tokios sąjungos nežinojo nė viena senųjų religijų. Senasis Testamentas jos vien tikėjosi ir laukė.

Tai rodo, kad Dievo tiesa arba jo balsas mus pasiekia dvejetu kelių: per žmogaus prigimtį, per pasaulio sąrangą kaip apsireiškimas Dievo Kūrėjo, ir per Jėzaus Kristaus evangeliją kaip Dievo Atbaigėjo. Vienas kelias nepanaikina kito. Jėzus Kristus skelbė besiartinančią Dievo karalystę, bet nekūrė naujo pasaulio bei naujų pasaulio struktūrų; priešingai, jis jas patvirtino. Jis neneigė apsireiškimą Dievo, kalbančio per sutvertų daiktų prigimtį. Žmogumi tapęs Dievo Sūnus paskelbė, kad Dievas priima savo sutvertą pasaulį begalinėje savo meilėje.

Dėl to Bažnyčia savo dekrete apie religijos laisvę moko, kad vieni dalykai kyla iš žmogaus prigimties, o kitus yra paskelbęs Jėzus Kristus (plg. 14). O konstitucijoje apie Bažnyčią dabartiniame pasauly antrasis Vatikano suvažiavimas, cituodamas pirmąjį Vatikano suvažiavimą, sako, kad visi, "žemiškieji ir tikėjimo dalykai kyla iš to paties Dievo" (36); "kas nuolankiai ir pastoviai stengiasi įžvelgti daiktų paslaptis, tą, nors ir nežinant, tarsi veda už rankos Dievas, kuris nulemia visus daiktus, kad jie būtų tai, kas yra" (36).

Dievas kalba ir per žemiškus, jo sutvertus dalykus. Jis kalba per jų prigimtį, nes Dievo valia jie yra "tai, kas yra". Tai yra Dievo Kūrėjo balsas, ir šiandien kalbančio per sutvertus daiktus, kalbančio ir tiems, kurie apie Jėzų Kristų, apie jo skelbtą dangaus karalystę dar nebūtų girdėję.

Kalbėdamas apie Jėzų Kristų kaip naująjį žmogų ir apie krikščionis, kartu su Kristumi žengiančius į prisikėlimą, 2-sis Vatikano suvažiavimas teigia, kad "tai pasakytina ne tik apie krikščionis, bet ir apie visus geros valios žmones, kurių širdyse neregimai veikia Dievo malonė" (Bažnyčia d. pasauly, 22). "Pastebėtina", sakoma ten pat, "kad visi tikintieji, kokiai religijai bepriklausytų, kūrinijos kalboje visuomet girdėjo apsireiškiantį Kūrėjo balsą" (36). Žodžiai "apie visus geros valios žmones, kurių širdyse neregimai veikia Dievo malonė" pasako, kad Dievas turi tiesioginį kontaktą su kiekvienu žmogumi, ir kad kiekvienas žmogus Dievo balsą gali išgirsti, jei tik nori (jei tik yra geros valios).

Apaštalas Paulius apie pagonis sako: "įstatymas yra įrašytas į jų širdis, jų sąžinei jiems liudijant ir jų mintims vienai kitą skundžiant" (Rom. 2,15). Dėl to apie pagonis ir antrasis Vatikano suvažiavimas sako: "Katalikų Bažnyčia neatmeta nieko, kas nekrikščioniškose religijose yra teisinga ir šventa. Su nuoširdžia pagarba ji žvelgia į tuos veikimo ir gyvenimo būdus, į tuos nuostatus ir tiesas, kurie, nors daug kur skiriasi nuo jos pačios tikimų ir mokomų dalykų, tačiau neretai atspindi aną visus žmones apšviečiančią tiesą" (Bažnyčios santykiai su nekrikščionių religijomis, 2). Toji visus žmones apšviečianti tiesa būtų sunkiai įsivaizduojama, jei Dievas, pirmia kalbėjęs per gamtą, paskui per istoriją, dabar tekalbėtų tik per savo Sūnaus Bažnyčią. Jai priklauso nepilnas trečdalis visos žmonijos. O be to, kur reikėtų tada padėti ir kam priskirti kiekvieno žmogaus sąžinę, kurią antrasis Vatikano suvažiavimas šitaip aiškina:

"Savo sąmonės gelmėse žmogus pastebi įstatymą, kurio nėra pats sau davęs, bet kurio privalo klausyti. Sąžinės balsas, visada raginęs mylėti ir daryti gera, o blogo šalintis, reikale dar tiksliau kalba širdžiai: tai daryk, to venk. Tad žmogus turi į savo širdy įrašytą Dievo įstatymą, kurio laikymasis kaip tik yra asmens kilnumas; tuo įstatymu jis bus ir teisiamas. Sąžinė yra slapčiausioji vietelė žmoguje — tai šventovė, kurioje jis esti vienas su Dievu, kalbančiu jo viduje" (Bažnyčia d. pasauly, 16). Taigi Dievas kalba ir žmogaus viduje arba per žmogų. Šitaip jis kalbėjo prieš Abraomą, po Abraomo, — šitaip jis kalba ir šiandien, po Dievo Sūnaus įsikūnijimo.

Dievo kalbėjimas per žmogų arba žmogaus viduje įgalina žmones bendrom jėgom ieškoti tiesos ir spręsti dorines problemas. Apie tai antrasis Vatikano suvažiavimas sako: "Ištikimybė sąžinei krikščionys jungiasi su kitais žmonėmis ieškoti tiesos ir siekti teisingai išspręsti daugelį dorinių problemų, kylančių privačiame ir visuomeniniame gyvenime" (ten pat). Be Dievo kalbėjimo per žmogų, per jo sąžinę šis dialogas visų su visais būtų neįmanomas. Tada katalikų Bažnyčia užuot dialoge pasiliktų vien tik monologe.

A. Maceinos cituojamas apaštalas Paulius sako, kad Kristuje apsigyveno Dievo pilnybė (plg. Kol. 1,19). Tą pilnybę galima rasti krikščioniškoje religijoje. Tai reiškia, kad kitose religijose tos pilnybės nėra. Bet iš to negalima daryt išvados, kad tenai iš viso Dievo nebūtų. Tuo tarpu autorius sako: "Galima sutikti su naujaisiais stabmeldybės aiškintojais, kad, sakysime, saulės kultas Mithros religijoje reiškė ne saulės kaip danguje šviečiančio daikto garbinimą, bet nusilenkimą aukštesnei jėgai, teikiančiai gyvybės ir ją ugdančiai. Kasdienoje betgi ana jėga arba, kaip ją II Vatikano suvažiavimas vadina, visus žmones apšviečianti Tiesa buvo ir tebėra nuolatos pakeičiama visiškai konkrečiais gamtos daiktais arba kultūros kūriniais — ne kaip šios Tiesos ženklais bei prasmenimis, bet kaip esančiais ja pačia. O tai kaip tik ir yra Dievo —tegu ir neaiškiai nujaučiamo bei ieškomo — pavertimas stabu. Stabmeldiškoji kasdiena iš tikro yra ne kas kita kaip netikrų dievų garbinimas" (17). Bet jeigu būtų autoriaus tiesa, tai kaip konsilijos tėvai galėtų sakyti, kad ir nekrikščioniškose religijose yra teisingų ir šventų dalykų ("Katalikų Bažnyčia neatmeta nieko, kas nekrikščioniškose religijose yra teisinga ir šventa")?

Kad kitos religijos yra sumišusios su klaidomis ir nuodėme, tai tiesa. Bet ar viskas tenai yra vien klaidos ir nuodėmės? Antrojo Vatikano suvažiavimo tėvai apie induizmą sako: "induizmo sekėjai gilinasi į dieviškąją paslaptį ir ją išreiškia neišsemiama mitų gausa bei aštriamintės filosofijos užmojais. Jie ieško išsilaisvinimo iš slegiančios mus padėties arba įvairiopu asketiniu gyvenimu, arba giliu mąstymu, arba su meile ir pasitikėjimu glausdamiesi prie Dievo" (pareiškimas apie santykius su nekrikščionių religijomis, 2). Argi jie glaustųsi vien prie konkrečių gamtos daiktų ir stabų?

O apie budizmą suvažiavimas štai ką sako: "Budizmas įvairiais savo pavidalais išpažįsta radikalų šio kintančio pasaulio nepakankamumą ir moko, kokiu keliu, pamaldžiai ir pasitikinčiai gyvendami, žmonės gali prieiti tobulo išsilaisvinimo būsenos" (ten pat, 2). Budizmo religijai kaip tik yra būdinga, kad ji dievybės nemaišo su konkrečiais gamtos daiktais ar kultūros kūriniais. Priešingas tvirtinimas būtų naujiena patiems budistams. Jų katekizmas į 145-tą klausimą: ar reikia garbinti paveikslus, statulas, Budos ir jo pasekėjų relikvijas? — atsako: "Ne! Buda yra mokęs, kad tokie papročiai neveda į išganymą, bet lengvai gali nuvesti į prietarus ir klaidas. O jei kas ten stato gėlių ar smilkalų, tai vien iš dėkingumo. To drausti negalima. Bet jei kas galvotų, kad tuo įsigys ypatingų nuopelnų ar priartės prie išganymo, tas klysta" (Subadra Bikšu).

66-tam puslapy autorius aiškina, ką reikia suprasti gamta: šalia žmogaus esantį pasaulį su jo apraiškomis, įvykiais, dėsniais. Taigi žmogus gamtos sąvokon neįeina, ir "gamtinės" religijos laikotarpiu Dievas, kalbėdamas per gamtą, per žmogų nebūt kalbėjęs. Per žmogų Dievas kalbėjęs tik po Abraomo; bet ir tai ne per visus žmones, o tik per tam tikros tautos: "Nuo Abraomo Dievas liudija save ne per gamtą — jos daiktus bei reiškinius, bet per išrinktosios tautos žmones bei įvykius" (73). O šiandien Dievas liudytų save vien per Bažnyčią arba jai priklausančius žmones: "išganymo istorijoje po Kristaus tik Bažnyčia, kaip laike ir erdvėje sklindąs Išganytojas, yra tikroji Viešpaties bylojimo sritis" (96). Bet kaip tada reikėtų suprasti ir kur įrikiuoti aną laiško romėnams vietą (2,15), kur pasakyta, kad pagonys turi savo širdyse įrašytą įstatymą, pagal kurį Dievas teis žmonių darbus? Ar ne Dievas tą įstatymą yra įrašęs, ar ne Jis tuo įstatymu save liudija? Tuo tarpu A. Maceina sako, kad "perkėlus Dievui savo apsireiškimo plotmę iš gamtos į Izraelio istoriją, gamtinės religijos pasidarė tuščios" (76).

Ar krikščioniškoji religija yra originali?

Vienas klausimas vertė šio straipsnio autorių kiek ilgėliau sustoti prie nekrikščioniškųjų religijų. Krikščionys šiandien sudaro tik apie 30 nuošimčių visos žmonijos, taigi nepilną trečdalį. Rašančiam yra ne kartą tekę girdėti sakant, kad daugelį dalykų, kuriuos skelbia krikščionybė, esą galima rasti ir kitose Rytų religijose, kilusiose dar prieš Kristų. Taigi krikščionybė nesanti originali religija. Ji daugelį dalykų esą perėmusi ar nusirašiusi iš Rytų religijų. Tai esą silpnina jos poziciją kitų religijų tarpe. Kaip ji tada galinti vadintis tikrojo Dievo apreikštąja religija?

Iš tiesų, su pagrindu tenka klausti, kaip dalis krikščionybės skelbiamų dalykų iš viso galėjo atsirasti nekrikščioniškoje erdvėje (net tuo metu, kai pačios krikščionybės dar nebuvo)?

Pavyzdžiu tebūnie 10 Dievo įsakymų. Juos Bažnyčia perėmė iš Senojo Testamento. Bet panašių elgesio normų bei taisyklių jau užtikta ir Senajame Egipte 18-tos ir 19-tos dinastijų laikais, bei kitose Artimųjų Rytų nomadų ir pusiau nomadų tautose, gyvenusiose dar prieš oficialų Dekalogo paskelbimą Sandoros Dievo vardu prie Sinajaus kalno dykumoje, išėjus iš Egipto.

Tą klausimą išsiaiškinti nėra sunku, atsisakant schemos, kad Dievas iki Kristaus yra kalbėjęs

(Nukelta į 5 psl.)

V. K. Jonynas Kankinys vyskupas Kuncevičius (Nuotr. V. Maželio)

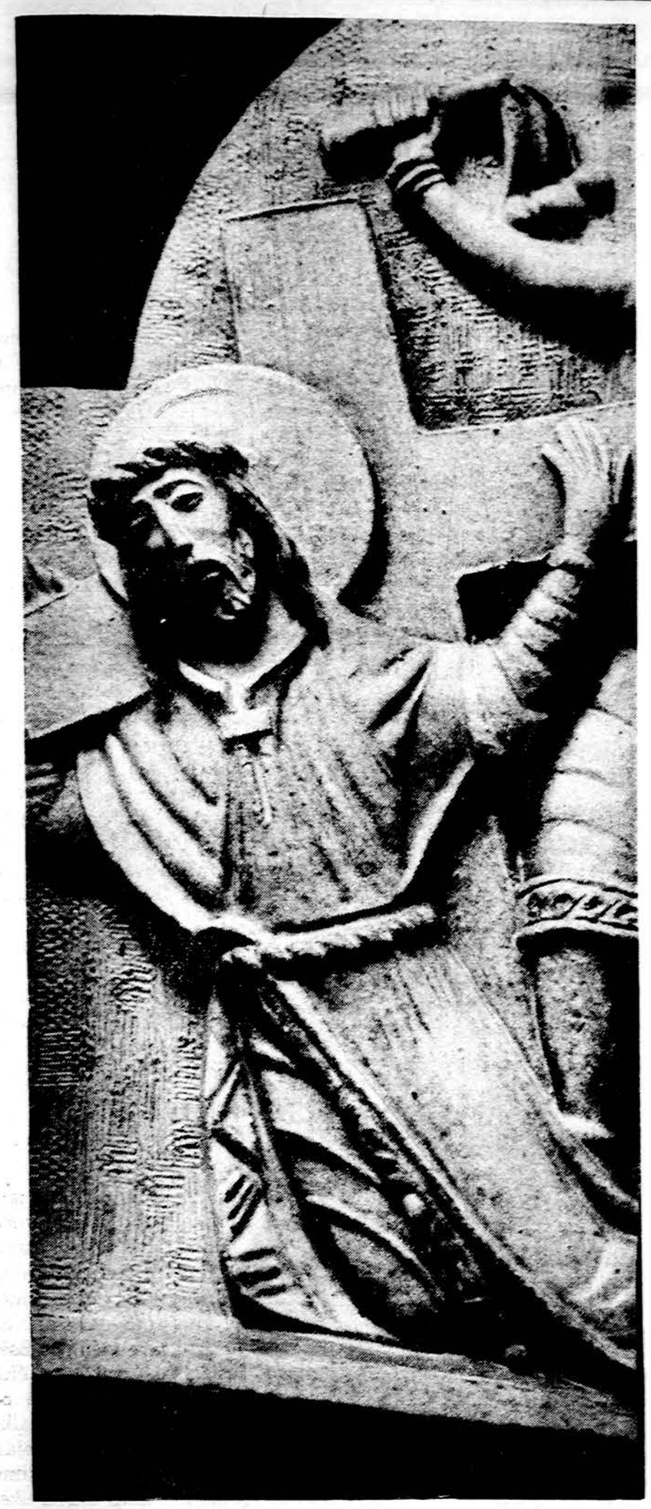

V. Kašuba Fragmentas iš Kryžiaus kelių (Nuotr. V. Maželio)

Susiaurintas Dievo apsireiškimas

(Atkelta iš 4 pusl.)

tik per izraelitus, o po Kristaus tik per krikščionis. Tikrasis Dievas visais laikais yra kalbėjęs per žmogaus širdį. To pasekmėje be Izraelio ir kiti žmonės yra priėję Dekalogui panašių išvadų. Izraelio tautos nuopelnas arba įnašas buvo tas, kad ji iš dalies jau anksčiau žinotąsias elgesio normas bei taisykles pripažino ne vien kaip būtinas žmonių tarpusavio santykiuose (be kurių žmonių gyvenimas bei sugyvenimas būtų buvę neįmanomi), — bet kad ji (Izraelio tauta) visų pirma šiose normose ar taisyklėse atpažino tikrojo Dievo valią bei balsą. Tai buvo naujas dalykas. Izraelitai suvokė, kad ne žmogus yra savo paties mastas, bet kad Dievas yra visų daiktų ir paties žmogaus mastu: "Aš esu Viešpats, tavo Dievas" (Išėjimo knyga, 20,2).

Tai nereiškia, kad šitos normos būtų buvusios paskelbtos per garsiakalbius iš dangaus. Prie jų būtinumo daugiau ar mažiau priėjo visi žmonės dėka įstatymo, įrašyto į jų širdis.

Kitas pavyzdys: budizmas. Budizmo įkūrėjas Gautama gyveno 560-480 metais prieš Kristų. Jo mokslo mahajaninė kryptis, atsiradusi trumpai prieš Kristų, įpareigoja laikytis šių penkių įsakymų: neužmušti, nevogti, skaisčiai gyventi, nekalbėti netiesos ir negerti svaigalų. Be to budizmas įsako mylėti bei užjausti visas būtybes ir tuo yra panašus į krikščionybę. Budistų katekizmas, kalbėdamas apie religijos laisvę, į klausimą, kaip laikosi budizmas kitų religijų atžvilgiu, atsako: "Budizmas liepia mums visuose žmonėse, kokios rasės, tautybės ar tikėjimo jie bebūtų, matyti savo brolius, kitaip tikinčių įsitikinimą gerbti ir vengti susikirtimo net žodžiu dėl religinių dalykų. Budistų mokslas yra persunktas tikriausios pakantos dvasia: niekados dėl jo platinimo nėra tekėjęs kraujas, niekados budizmas ten, kur jis pateko valdžion, nėra kitaip tikinčių persekiojęs ar juos prispaudęs. Kas tiesos nepažįsta ar nenori jos girdėti, tas tik kenkia pats sau ir dėl to sukelia budistų užuojautą, o ne jų neapykantą" (143 klausimas). Kiek čia panašumo su antrojo Vatikano suvažiavimo paskelbtomis taisyklėmis apie religijos laisvę.

Senojo Testamento Patarlių ir Išminties knygos turi panašumo su asyrų — babiloniečių, kananiečių, sumeriečių ir visų pirma egiptiečių išmanomis (patarlėmis, išmintingais posakiais). Egiptiečių išminties mokslo pagrindu yra Mata, kuria egiptiečiai suprato pasaulio santvarką, apimančią kosmosą bei žmogaus gyvenimą. Kaip saulės dievo duktė, Mata yra laiko pradžioje nužengusi pas žmones. Ja visa laikosi. Kas jai priešinasi, patenka nelaimėn, nes Mata reiškia vidinę daiktų tiesą. Žmogus turi klausytis iš Dievo paeinančios Matos ir jos žodžiui paklusti. Žmogus nėra Matos valdovu. Jis negali jai įsakyti. Tik būdamas nusižeminęs ir kuklus, jis taps išmintingu.

Kiek čia panašumo su Senojo Testamento Patarlių knygos jau cituota vieta (8,22-35): "Viešpats mane sukūrė, kai vos pradėjo atsiskleisti jo planai, prieš ankstyviausius savo darbus. ... Palaimintas žmogus, kuris manęs (išminties) klauso. ..."Parafrazuojant būtų galima pasakyti: palaimintas žmogus, kuris laikosi vidinės daiktų tiesos, nes per ją kalba Dievas. Tą tiesą buvo pastebėję ne tik izraelitai, bet ir egiptiečiai.

Didysis meilės įsakymas iš dalies jau buvo žinomas ir Senajam Egipte. Panašių užuominų galima rasti ir senųjų graikų etikoje. Egiptiečių vadinamoji Mirusiųjų knyga kalba apie badaujančių maitinimą, nuogųjų aprengimą ir persekiojamųjų priglaudimą. Ir Buda liepia rūpintis ligoniais, o Konfucijaus sekėjas filosofas Mo Tė (V šimtmetis prieš Kristų) reikalauja solidarumo su kenčiančiais ir prispaustaisiais. Pagonis Epiktetas sakydavęs, kad jeigu jau reikės mirti, tai bent gerą darbą darant. O Markus Aurelijus teigė, kad yra atvejų, kada nieko neveikimas gali būti nusikaltimu.

Žinomas Viešpaties perspėjimas dėl išmaldų: "duodamas išmaldos, netrimituok ties savimi trimitu, kaip veidmainiai kad daro sinagogose ir gatvėse, kad būtų žmonių gerbiami. Iš tikrųjų sakau jums, jie atsiėmė savo užmokestį" (Mato, 6,2). O budistų katekizmas apie matomus darbus 108-tam atsakyme taip sako. "Kai kas duoda daug pinigų brolijai (budistams) paremti, skurdui sumažinti ar kitokiems visuomeniniams reikalams. Bet toks žmogus mažai ką laimi savo tikram išganymui arba net visai nieko, jei jis visa tai daro tikslu įsigyti žmonėse pagarbos ar garbės. Toks savo užmokestį jau atsiėmė šito buvimo žemėje metu (pastaba: budistai tiki į sielų kilnojimąsi, arba į neišganytųjų grįžimą žemėn dar kartą gyventi) gauta garbe ir neįsigijo jokių nuopelnų".

Taip pat Kristaus posakį, vadinamą aukso taisykle, būtent: "Visa, ko jūs norite, kad žmonės jums darytų, ir jūs darykite" (Mato, 7,12, galima rasti ir kitur, tik negatyviai suformuluotą: "Ko nenorite ...". Žydai ją perėmė iš sofistų etikos. Ją galima rasti ir Senekos raštuose, ir Senųjų Kinų literatūroje, ir Indų tautiniam epe Mahabarata. Atrodo, kad ši auksinė taisyklė, — Nedaryk, ko nenori, kad tau darytų, — bus spontaniškai atsiradusi apie 800 metus prieš Kristų (jau po Abraomo) įvairiuose antikinio pasaulio kultūros centruose (Graikijoj, Kinijoj, Indijoj, Ninivėje, Egipte) ir įvairiomis formomis įsijungusi žmonių istorijon. Seneka apie ją sako, kad ji yra visiems suprantama be gilesnių apdūmojimų, o Bažnyčios rašytojo Origeno įsitikinimu ji yra dalis gamtinės, visiems žmonėms bendros, ne vien krikščionims savitos etikos.

Kaip matyti, Žmogus Jėzus Kristus, Dievo Sūnus, patvirtino bendrąją žmonijos išmintį, užrašytą ar neužrašytą Senajame Testamente, — jis ją patvirtino dėl to, kad tos išminties pagrindu yra vidinė daiktų tiesa, daiktų, kuriuos jis pats kaip Dievas buvo sukūręs, nes "be jo (pradžioje pas Dievą buvusio žodžio) nepadaryta nieko" (Jono, 1,3).

Tad jeigu krikščionybė turi bendrų dalykų su kitomis Senųjų Rytų religijomis, tai ne dėl to, kad krikščionybė anas religijas būtų kopijavusi arba sekusi, o dėl to, kad pažinti vidinę daiktų tiesą ir išgirsti Dievo balsą žmogaus širdyje galėjo visi. Įvairios tautos, įvairios kultūros priėjo Dekalogui panašių išvadų. Izraelio tauta, vienintelė iš visų tautų, čia atpažino tikrojo Dievo valią. O Jėzus Kristus, tikras Dievas ir tikras žmogus, paskelbė, kokia yra to visko prasmė bei tikslas: besiartinanti dangaus Tėvo karalystė, kurion yra pašaukti visi žmonės. Jis savo mokslu, savo gyvenimu ir savo mirtimi parodė, kaip ir koks žmogus Dievo karalystėn nueis. Šitokio dieviškosios ir žmogiškosios prigimčių susijungimo vienam asmeny ir žmogaus sudievinimo, padarant jį dieviškojo gyvenimo dalininku per Dievo Sūnų, tapusį žmogumi, nežinojo jokia kita religija. Izraelio tauta to tik tikėjosi bei laukė. Šito paties svarbiausio, esminio dalyko krikščionybė nėra perėmusi iš niekur.

Dėl to krikščionybė yra kartu originali ir neoriginali religija. Originali ji yra Jėzumi Kristumi arba tikėjimu į Dievą, tapusį žmogumi, suderinusi visus teigiamuosius elementus, įimant ir gamtinį ir istorinį Dievo apsireiškimą. Neoriginali, arba, geriau sakant, panaši į kitas religijas ji yra tuo, kad Dievas kalba ir per sutvertų daiktų prigimtį, ir per gamtą, ir per daiktų vidinę sąrangą, ir per žmogaus širdį. Šį Dievo Kūrėjo balsą galėjo išgirsti ir šiandien išgirsta visi žmonės, ne vien krikščionys. O apie Jėzų Kristų, skelbiantį Tėvo karalystę, žmonės gali išgirsti ir išgirsta tik per jo siųstuosius, per Bažnyčią, nes per ją kalba Dievas Atbaigėjas.

Lietuvių emigrantų vadai Prancūzijoje

Pastangos išbudinti tautos dvasią prieš 140 metų

STASYS YLA

Po 1831 m. sukilimo emigracijon pasitraukė iš Lietuvos apie 9,000 žmonių. Iš jų vieni kūrėsi Austrijoj bei Saksonijoj, kiti Belgijoj ir Anglijoj, o daugiausia Prancūzijoje. Tik nedidelė dalis pasiekė Šiaurės ir Pietų Ameriką. Pradžioj lietuviai maišėsi su lenkais, bet, pastebėję šių pūtimąsi ir nenorą nieko girdėti apie Lietuvos sukilėlių žygius bei aukas, ėmė nuo jų skirtis. Jau 1831 gruodžio 10, žemaičio Prano Šemetos iniciatyva, buvo įkurta **Lietuvių draugija**, kuri vėliau buvo praplėsta ir į Lietuvos rytų (Volinijos) tremtinių draugiją. Lietuviai sutarė kasmet, kovo 25 d., minėti savo sukilimo sukaktį ir tai darė ne tik Prancūzijoj, bet ir Anglijoj. Į lietuvių draugiją įsirašė ir Adomas Mickevičius, atsiradęs iš Romos. Jisai 1832 lapkričio mėnesį skaitė draugijoje paskaitą "Kur tautos dvasia ir kur jos ieškoti?". Lietuvos karininkai, šalia bendrinės organizacijos, dar sukūrė atskirą savo komitetą ir jam vadovavo Pranas Šemeta ir Antanas Pšeciševskis, abu raseiniškiai.

Lietuvių susiorganizavimas pažadino lenkų baimę. Jie, pasipiktinę, skelbė, kad Lietuvių draugija siekianti atskirti Lietuvą nuo Lenkijos, kai ši būsianti išlaisvinta. Lietuviai lenkų spaudoje bandė aiškinti draugijos tikslus, iš kurių pagrindiniai buvo du: rinkti istorinę bei atsiminimų medžiagą apie sukilimą bei savo kraštą ir laisvajam pasauliui parodyti rusų žiaurumą, malšinant sukilimą, tremiant žmones, persekiojant bažnyčias ir kunigus, kolonizuojant kraštą (plg. WI. M. Podczaszynski, Pamiętnik Emigracji 1, Paryż 1832, 4-6). Vienas ir antras uždavinys kurį laiką neblogai sekėsi vykdyti. Ukmergiškis M. Pietkevičius Belgijoje (Briuselyje) 1832 m. paskelbė savo knygą **La Lithuanie et sa derniere insurection** (Lietuva ir jos paskutinis sukilimas), o po metų J. Straszkiewicz Šveicarijoje (Capolago) išleido **I Polacchi della** rivoliuzione dell 29 Novembre **1830** (Lenkai 1830 lapkričio 29 revoliucijoje). Pietkevičius atskyrė įvykius ir asmenis, ribodamas juos Lietuva, o Straszkiewicz taip suplakė, kad Lietuvos sukilimo visai neliko. Apie pusę Lietuvos sukilėlių vadų, iš 124, jis padarė Lenkijos herojais. Toliau ir gausiau rašydami, lenkai kūrė laisvam pasauliui įspūdį, jog buvęs tik vienas "tautinis" jų sukilimas. Istorinis ir literatūrinis romantizmas, ypatingu kruopštumu puoselėtas pas lenkus, tarnavo jų patriotizmui ir svajonėms apie naujus sukilimus.

Lietuviai ėmė išsiskirti nuo lenkų nauja kryptim. Jau minėjome Adomo Mickevičiaus paskaitą lietuvių draugijos susirinkime "Kas yra tautos dvasia ir kur jos ieškoti?" Kitas tautos dvasios ieškotojas buvo Jeronimas Kaisevičius, skelbęs, kad tautai reikia ne naujo sukilimo, o religinio prisikėlimo. Šalia šių dviejų atsirado ir tretysis — Andrius Taujenskis, kuriam tautos pažanga ir jos išlaisvinimas atrodė priklausąs nuo dorinio jos pakilimo.

Ši Lietuvos emigrantų trijulė metė naują prošvaistę į ligi tol buvusį vienalytišką ir kartu vienpusišką politinį patriotizmą bei militarizmą, dominavusį pas lenkus ir užgožusį žymią dalį lietuvių. Minėtoji trijulė kūrė naują dvasinę srovę, pradžioj vieningai, paskui suskilo ir virto nauju emigracijos erzeliu.

ADOMAS MICKEVIČIUS

Mickevičiaus religinė konversija buvo staigi ir daug kam nelaukta. Mokęsis Vilniuje ir plakęsis tarp liberališkųjų bei prolenkiškųjų filaretų, dirbęs Kaune, pagaliau dar prieš sukilimą, susektas dalyvavęs slaptose organizacijose, buvo ištremtas į Rusiją. Čia, pusiau laisvai gyvendamas, parašė geriausius savo veikalus iš Lietuvos istorijos — Gražiną, Tris Budrius, Sustojimą Upytėje, Konradą Valenrodą. Petrapily netikėtai susipažino su dailininku Juozu Oleškevičium, žemaičiu iš Šiluvos, jau spėjusiu pagarsėti ne tik savo paveikslais muziejuose, bažnyčiose ir didikų rūmuose, bet ir religiniu misticizmu. Mickevičius nežinojo, kad Oleškevičius rašo ir poeziją. Bet kai dailininkas paskaitė keletą savo eilėraščių apie Dievą, persunktų gilios mistikos, Mickevičius buvęs taip paveiktas talentingumo ir religinio įkvėpimo, kad vėliau negalėjo sau atleisti, kodėl jų nenusirašė. Po tos pažinties Mickevičius greit išvyko į Vokietiją, o 1829 spalio 18 atsirado Romoj, kur ir įvyko jo persilaužimas į religinę pusę, priskiriamas Oleškevičiaus įtakai (plg. A. Mickiewicz, Dziela Wszytskie XVI, Warszawa 1933, 473-75; W. Lednichi, Adam Mickewicz in World Literature, 1956, 592). Šį žemaitį mistiką Mickevičius pavaizdavo Brolio Petro personaže savo Didžioje improvizacijoje.

Iš Romos, neužsukęs į Lenkiją ir niekad savo gyvenime joje nebuvęs, atsirado tarp lenkų ir lietuvių Paryžiuje. Čia jis ir pradėjo savo misiją, suplakdamas religinę mistiką su patriotine. Jis mąstė Kristaus kančią, mirtį, prisikėlimą, galvodamas apie tautą, kuri kenčia, miršta, ir jam atrodė ji turėtų keltis, nes kenčia, kaip Kristus nekaltai — už kitų tautų žiaurumus. Taip Mickevičius formulavo tautinį tikėjimą: Lenkija (kartu su Lietuva) yra tautų Kristus. Ji savo kančiomis atpirks visas tautas ir pati kelsis iš vergijos. Šį savo tikėjimą jis išdėstė veikalėlyje **Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego.**

Mickevičiaus tezės daugeliui buvo labai paglostančios, netgi įkvepiančios. Jos atrodė įprasmina kančią, vergiją, persekiojimus, kurie vis tiek baigsis prisikėlimu. Šis tikėjimas daugeliui lenkų tapo patriotizmo religija. Lietuviuose jis mažiau rado atgarsių.

ANDRIUS TAUJENSKIS

Taujenskis buvo Vilniaus krašto (Antašvenčio) ūkininkaitis, stovėjęs nuošaliai lenkiško patriotizmo. Vilniaus universitete jis nesidėjo nei prie filaretų, nei kitų patriotinių sąjūdžių. Sukilime sąmoningai nedalyvavo, netgi kitus atkalbinėjo. Jo pažiūros formavosi šia kryptim: tauta dėl savo (bajorų) kaltės prarado laisvę, dėl to turi savo kaltes atgailėti, atsiversti, pasitaisyti. Po sukilimo bene į antrus metus jis išvyko į Vakarus, žemę, ir tobulieji gali su jomis prasme nuteikti. Bet po 5 metų, tėvui mirus, grįžo Lietuvon, ėmėsi ūkininkauti ir kaimiečiams skelbti gilesnį dvasinį gyvenimą. Kai jo pažiūros labiau subrendo, jis parašė veikalą **Biesiada** ir su juo 1840 metais vėl išvyko į Prancūziją. Veikalas buvo miglotas savo dėstymu, bet pagrindinės jo mintys buvo šios. Žmogaus tobulėjimo idealas yra išlaisvinti dvasią iš kūno varžtų ir laisvai priimti Dievo malonę. Religija turi būti gyvenama ir realizuojama kiekvienu atveju. Žmogaus dvasia nesanti vieniša, nes dvasios supančios irmę, ir tobulieji gali su jomis bendrauti bei iš jų gauti įkvėpimo. Per dvasias pasiekiama Dievo malonė, jeigu tik mūsų dvasia, suvokusi blogio gelmę, ima "dejuoti" ir atsiveria gėriui. Taujenskis dorine prasme reikalavo heroizmo ir artimo meilės.

Sudaręs savo sekėjų būrį iš 44 asmenų, jis apsigyveno nuošaliame name ir su jais gyveno vienuoliškai. Tas jo gyvenimo būdas laimėjo dar didesnį dėmesį jo veikale išdėstytom pažiūrom. Sekdamas Taujenskiu, sudarė savo sekėjų būrį ir Adomas Mickevičius, o savo pažiūras papildė taujenskinėmis, dėl to Taujenskis jį vadino savo vietininku, vėliau pranašu, o save laikė mokytoju, naujos religinės eros pradininku, tartum Kristaus misijos tęsėju.

Mickevičius gavo profesoriaus vietą College de France ir ten ėmė skelbti savo mokytojo Taujenskio idėjas. Emigrantai dėl to kaito ir skilo. Mickevičius ir Taujenskis buvo paskutį prancūzams, kurie pirmąjį atleido iš profesoriaus pareigų, o antrąjį vėliau (1848) ištrėmė iš Paryžiaus. Po to mokytojo ir pranašo veiklos metodai ėmė skirtis, bet pažiūros ir toliau liko artimos.

JERONIMAS KAISEVIČIUS

Tretysis šios srovės atstovas buvo Jeronimas Kaisevičius, gimęs 1812 m. Gelgaudiškyje, prie Nemuno, kur jo tėvas Domininkas ir motina Ona Paulauskiutė administravo Gedgaudų dvarą. Vysk. P. Būčys tvirtina, kad jo tėvas kurį laiką buvęs Slavikų parapinės mokyklos mokytojas tuo metu, kai čia viskas buvę mokoma dar lietuviškai (Atsiminimai 1, 1966, 38). Jeronimas, baigęs Seinų gimnaziją, 1829 m. išvyko studijuoti teisės į Varšuvą, tačiau domėjosi ir literatūra, netgi rašinėjo odes, poemas, komedijas ir tragedijas. Prasidėjus sukilimui, jis metėsi į kovos lauką, buvo sužeistas ir patekęs rusams į rankas. Išlaisvintas, su kitais sukilėliais pasitraukė į Prancūziją ir 1833 m. įsijungė į Carbonarus (slaptą revol. orgją). Čia vėl grįžo prie kūrybos, paruošė savo sonetų knygą ir ją rodė Mickevičiui. Buvo ketinęs vesti prancūzę, bet, atlikęs vienas rekolekcijas pas benediktinus, poezijos rankraštį išmetė į pečių, vedybų atsisakė ir, suradęs draugų būrį bei atskirą namuką, su jais nuo 1836 metų pradėjo gyventi vienuoliškai. Jo tikslas buvo "morališkai atpirk-

(Nukelta į 8 psl.)

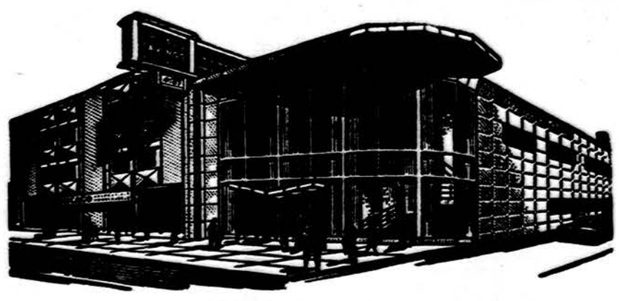

6% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF $5000.00 OR MORE Two Year Maturity

5¾% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF $1000.00 One Year Maturity

5% PER ANNUM ON ALL PASSBOOK ACCOUNTS

CHICAGOS TAUPYMO IR SKOLINIMO BENDROVĖ dėl bet kokių jūsų namo pagerinimų duoda paskolas iki $500.00 ir daugiau tinkamomis sąlygomis. O gal Jums yra reikalingi pinigai dėl kitokių reikalų? Ar jei neturite nuosavo namo ir Jums nusibodo mokėti aukštas nuomas, įsigykite nuosavus namus.

DIVIDENDS COMPOUNDED DAILY. PAID QUARTERLY

BET KOKIAIS FINANSINIAIS REIKALAIS KREIPKITĖS Į

Chicago Savings and Loan Assn.

Philomena D. Pakel, President

6245 SO. WESTERN AVE. TEL. — GR 6-7575

HOURS: Mon. 12 P.M. to 8 P.M., Tues. 9 to 4, Thurs. & Fri. 9 to 8, Sat. 9 to 12:30

NAUJI LEIDINIAI

● **AIDAI, 1972 m. birželio mėn. Nr. 5.** Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Leidžia lietuviai pranciškonai. Administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, O. F. M., 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. T. 11221 Metinė prenumerata $10.

Poeto Henriko Nagio pirmojo puslapio vedamasis, ryšium su Romo Kalantos susideginimu Kaune, įvardintas "Pilėnų dvasia tebegyva". Susiejęs šių dienų herojiškąsias pavergtos tautos pastangas su praeities istorinių Pilėnų dvasia ir žvelgdamas į Romo Kalantos mirtį, H. Nagys taria: "Argi tai nebuvo spontaniška pačios tautos demonstracija prieš okupaciją? Tarsi visa Lietuva tapo anais nepamirštamais Pilėnais!.. Todėl ir mūsų įsipareigojimas kiekvieną tokį žygį nuolat ir nuolat kalti pasaulio sąžinėn yra ir turi būti besąlyginis. Ir pačiam jaunimo kongresui šią vasarą Romo Kalantos sukrečianti mirtis suteikia daug gilesnę prasmę. Mes negalime padėti gėlių puokštės teatro sode jaunajama kankiniui, bet mes tikrai galime ir turime padaryti viską, kad toji jauno lietuvio mirtis nebūtų veltui ir greitai pamiršta."

Sveiku atvirumu ir problemos aktualumu pasižymi Antano Paškaus straipsnis "Praeities stagnacija — dabarties krizė". (Kai kurios dabarties konfliktų priežastys katalikų dvasiškijoje.) Temon pažvelgta gana drąsiai, niekam nepataikaujant. Nors rašte svarstomos situacijos labiausiai liečia kunigus, bet jos tuo pačiu lygiai aktualios ir kiekvienam šviesesniam katalikui pasauliečiui, kuris šiais povatikaniniais laikais negali būti šaltai abejingas viskam, kas vyksta pasaulinėje ir mūsų lietuviškoje katalikų bendruomenėje ir aplamai Bažnyčioje. Straipsnio taikūs ir konkretūs svarstymai baigiami tokia bendra išvada: "Pagaliau privalome prisiminti, kad dabartinė Bažnyčios krizė nėra mirties agonija, bet augimo skausmai. Bažnyčia žengia per naują brendimo slenkstį. Visuotinė nuojauta šiandien gaubia žmones, kad pirmą kartą istorijoje yra žmogui proga tapti savimi — tuo, kuo jis yra. Krikščionis džiaugsmingai sutinka tą progą šiandienos visuomenėje, leidžiančią jam išskleisti autentišką krikščioniško gyvenimo stilių, meilės laisvę Kristuje."

Grožinei literatūrai šį kartą žurnalo puslapiuose atstovauja Danguolė Sadūnaitė (eilėraščiai), Zenta Tenisonaitė (eilėraščiai) ir Kotryna Grigaitytė (novelė). Išskirtina Sadūnaitės poezija, kas kartą vis įgyjanti didesnio tyrumo, kupina kūdikiško ir kone apeiginio kontakto su šia diena ir su amžinybe:

1

Šoku iš dienos į dieną,
kaip pilkas paukštis —
(kurio net vardo nežinau).

2.

Bet kaip apstulbsiu prieš Tave,
Dieve —

Viena naktį, kaip prieš jūrą —
: : : : : : : : :
Tenai, kur spalvos gimsta — —

Minint rašytojo ir mūsų literatūros istoriko prof. Vinco Mykolaičio - Putino (VI. 7) penkmetį, šeši "Aidų" puslapiai skirti medžiagai, liečiančiai vienokiu ar kitokiu būdu šią pirmaeilę mūsų literatūros figūrą. Ta proga iš Vilniuje leidžiamos 1969 m. persispausdinamas, "Literatūros" XI (1) tomo, kiek sutrumpintas, dr. V. Zaborskaitės pranešimas, darytas Vilniaus universitete 1968 metais, minint jau mirusio rašytojo 75 metų gimimo sukaktį. Kalbėdama apie universiteto buvusį profesorių, dr. V. Zaborskaitė savo žodį užbaigia šitaip:

"Pagerbti jo atminimą dėl to reiškia visų pirma suvokti jo įnašą į universiteto intelektualinę ir apskritai, dvasinę tradiciją, drauge įsisąmoninant, kad permąstydama ir įprasmindama tradiciją, tik ir tegali augti kultūra".

Vilniaus universitetas šia prasme dosniai apdovanotas. Jis mums nėra viena iš daugelio mokyklų, bet toji, vienintelė, pati svarbiausioji, kurioje kryžiavosi pagrindiniai mūsų kultūros keliai, kuri savo šaknimis siekia tolimus mūsų istorijos laikus. Putino įnašas į šį amžiaus krautą dvasinių vertybių lobyną itin žymus ir vertingas.

Aš noriu likti ištikimas žmogui
Ir sau pačiam.

Taip jis pats nusakė savo gyvenimo ir kūrybos pagrindinį principą."

Putininiai yra ir sesers Magdalenos Slavėnienės čia pat duodami atsiminimai "Kai Salomėja Nėris gyveno pas Putiną". Greta iš "Rūsčių dienų" rinkinio persispausdintas ir Putino eilėraštis "Birželio 15", parašytas kaip tik 1941 m. birželio 15 d. siaubingų trėmimų metu.

Prancūzų romano dešimtmetį (1960 - 1970), pavardes minėdamas ir veikalus apžvelgdamas, gana vaizdžiai nupiešia dr. Vytas V. Gaigalas.

Apžvalginėje žurnalo dalyje pirmiausia Juozo Kojelio raštu užsimenama, jog stovime ties istorinių lūžių anga, bet tai dar nereiškia, kad lūžiai turi atnešti ir mums palankius sprendimus. Todėl primenama: "Visos valstybės, jei jų pačių koks klausimas neliečia, yra linkusios kitų problemas pamiršti. Lietuvos byla iš idealizmo nesusidomės nei Washingtonas, nei Roma, nei Bonna, nei Pekinas, nei kuri kita sostinė. Tačiau idealistiškai nusiteikusių įtakingų žmonių esama visuose kraštuose. Juos surasti ir mūsų reikalui laimėti galės tik mūsų pačių ištverminga valia, geras susiorganizavimas ir išradinga veiklos strategija."

J. B. rašo apie Stasį Santvarą jo 70 metų sukakties proga, pirmoje eilėje suminėdamas informacinius netikslumus bei nepasižiūrėjimus, rastus antologijos "Lietuvių poezija išeivijoje 1945 - 1971" pateiktuose duomenyse apie Santvarą ir jo kūrybą. Tas paklaidas J. B. vaizdžiai pavadina tiesiog "spaudos velniuku". O kaip tie "velniukai" įsispraudžia į tekstus, čia pat, tur būt, visai nesąmoningai pailiustruoja pats J. B., kai cituoto prof. V. Skrupskelytės rašto šaltinį nurodo "Lietuvių literatūra svetur", 10 p., o tuo tarpu cituotas tekstas yra paimtas visai iš kito leidinio — iš "Lietuvių poezija išeivijoje 1945-1971, 10 p.

Truputį lyg ir gaila, kad J. B. reikšmingo jubiliejaus proga, atrodo, laiko labai svarbiu dalyku minėti, kaip Stasys Santvaras gyvenime lyg ir būtų buvęs likimo ir žmonių skriaudžiamas: nepalankūs jam buvę "spaudos velniukai", ir recenzentai ne visada ir visas išleistas knygas gerai vertino, nepakankamai jį respektavus ir kadaise jaunoji rašytojų karta, niekas nepaskyręs jam jokios premijos ir pats rašytojas nėra net Rašytojų draugijos narys. Ar būtina buvo visa tai iškelti, kai tie ar kiti suminėti dalykai yra kone kiekvieno arba jau bent daugelio rašytojų neišvengiama ir, sakytume, normali kasdienybė. O dėl Rašytojų draugijos narystės — nebuvo girdėti, kad gerbiamą jubiliatą kokia nors valdyba būtų iš tos draugijos pašalinus. Reiškia, rašytojas pats iš tos draugijos išstojo. Ir nereikėtų čia to fakto kokiu nors pliusu ar minusu vertinti. Yra ir daugiau panašiai pasielgusių. Ir nedarykim iš to kokių nors neva reikšmingų išvadų.

Mūsų galva, rašytojo jubiliejaus proga būtų buvę prasmingiausia minėti ne tai, kas kur buvo - nebuvo, kas ką sakė - pasakė, bet tai, kas paties rašyto jo parašyta. Išeivijos rašytojo tragedija didžia dalimi ir yra ta, kad, net jam sulaukus 70 metų amžiaus, dar niekur niekada nebuvę paskelbta išsamesnės jo kūrybos studijos nei laikraščiuos, nei žurnaluos, nei atskiruose leidiniuose išleistos. Kad jubiliejaus proga pats reikšmingiausias rašytojo pagerbimas yra nuodugnus jo ilgų dešimtmečių kūrybos aptarimas bei išnagrinėjimas, gražiu pavyzdžiu parodė tas pats Santvaras, prieš kiek laiko panašia proga paskelbdamas "Aiduose" tęsiniais ėjusį savo raštą apie šakotą ir spalvingą kan. Mykolo Vaitkaus kūrybą. O kad panašiai dabar "Aiduose" būtų pasielgęs ir J. B. to paties pobūdžio proga Stasio Santvaro atveju! Rimto ir ilgesnio rašto Stasio Santvaro kūryba seniai yra verta.

Kituose šių "Aidų" apžvalginiuos puslapiuos apie Krėvės "Skirgailą" Chicagos scenoje rašo K. Dagys, o apie Olandijos katalikus — A. Rubikas. Recenzuojamos knygos: Juozo Ereto monografija "Kazys Pakštas" (J. Girnius); J. Augustaitytės - Vaičiūnienės eilėraščių rinkinys "Rūpestis" (Aug. R.) ir Kosto Ostrausko dramų rinkinys "Kvartetas" (An. Gustaitis).

Žurnalo viršelius ir puslapius puošia dail. Albino Eskaus vitražai ir kitos nuotraukos.

● **LITERATŪRA. XIV (1). 1971.** Leidykla "Mintis" Vilniuje. Tomas skirtas lietuvių literatūrai. Redakcinė kolegija: G. Adomaitis, P. Česnulevičienė, Z. Slaviūnas ir K. Umbrasas (jau miręs). Redaktorius J. Macaitis. Tiražas 800 egz., kaina 92 kp.

Šiame numeryje: V. Vanagas "Jurgis Lebedys, mokslininkas ir pedagogas", J. Tumelis "Jurgio Lebedžio bibliografija", J. Stonys "Laikas J. Biliūno prozoje", V. Daujotytė "Rusų simbolizmas ir J. Baltrušaičio estetinės pažiūros", T. Venclova "Pastabos apie J. Baltrušaičio poetiką", V. Žulys "Jonas Rėza ir jo psalmyno pasirodymo aplinkybės", M. Ročka "Jono Andriuškevičiaus eilės", J. Lebionka "Naujas archyvinis dokumentas apie Antaną Baranauską", J. Lebionka "Dėl Antano Strazdo augintinio", J. Tumelis "Jono Rėzos nekrologas".

● **BALTISTIKA, XII (2) 1971.** Leidykla "Mintis" Vilniuje. Redakcinė kolegija: V. Grinaveckis, J. Kabelka, V. Mažiulis (ats. red.), J. Palionis, J. Pikčilingis, A. Sabaliauskas, V. Urbutis, H. Zabulis, Z. Zinkevičius. Redakcijos adresas: Vilniaus universiteto Lietuvių kalbos katedra. Redaktorė J. Kardelytė. Tiražas 1.500 egz. Kaina 45 kp.

Tarptautinio masto kalbotyros žurnalas, skirtas baltų kalbų tyrinėjimams. Jame ne vien lietuviai kalbininkai, bet ir kitų tautų mokslininkai įvairiomis kalbomis spausdina savo straipsnius, juose nagrinėdami baltų kalbų įvairias problemas. Štai ir šiame numeryje amerikietis W. R. Schmalstieg pateikia straipsnį "A new Look at the Old Prussian Pronoun". Be kita ko, A. Laigonaitė recenzuoja ir prof. Prano Skardžiaus knygą "Lietuvių kalbos kirčiavimas", išleistą 1968 m. Chicagoje.

● **Stanislaw Alexandrowicz, ROZWOJ KARTOGRAFII WIELKIEGO KSIĘSTWA -LITEWSKIEGO OD XV DO POLOWY XVIII WIEKU.** Universyte im Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydzial Filozaficzno - Historyczny, Seria Historia Nr. 50. Poznan 1971. Redaktor: Maria Zawiejska - Jankowska.

Tai didelio formato, 142 psl. veikalas apie senąją Lietuvos kartografiją. Puslapiai iliustruoti aprašomų žemėlapių nuotraukomis. Leidinio tiražas 500 + 80 egz., kaina 22 zlotai. Adresas: Wykonano w Powielarni UAM, Poznan, Al. Stalingradska I, Poland.

● **BALTIC STATES: A STUDY OF THEIR ORIGIN AND NATIONAL DEVELOPMENT; THEIR SUISURE AND INCORPORATION INTO THE U. S. S. R.** Third interim report of The Select Commitee on Comunist Aggression. House of Representatives Eighty - Third Congress Second Session 1954. Under the Authority of H. Res. 346 and H. Res. 438. International Military Law & History Reprint Serie Vol. IV. Editors: Igor I. Kavass, Northwestern University School of Law; Adolph Sprudzs, The University of Chicago Law School. A 1972 reprint edition by William S. Hein & Co., Inc. 1285 Main Street, Buffalo, New York 14209. Library of Congress Catalog Card Number 72 - 77741.

Leidinys didelio formato, kietais viršeliais, 537 psl., kaina 20 dol. Knygoje sukaupta daug dokumentinės, laiką ir faktus nušviečiančios medžiagos.

Vaidinimų įspūdžiai

(Atkelta iš 3 pusl.)

Regis daro didesnę pažangą. Daiva Petersonaitė (Žmona) Martynas Trakis (Sargas), Nijolė Sparkytė ir Gintautas Šukelis (Ji ir Jis) visumoje gerai tiko. Pasigardžiavimui reikia paminėti Jūratę Jakštytę (Miss pamatęs mirk), tiksliai ir įdomiai pasirodžiusią.

"Skirgailos" ir "Mamutų medžioklės" premjeros parodė dar naują pajėgą Jei anksčiau sceninių ar baletinių kostiumų sugalvojime ir išpildyme stiprią poziciją buvo užėmusios Monika Kripkauskienė ir Violeta Karosaitė, galima pasidžiaugti kostiumų kompozicijos ir įgyvendinimo kūrybinga meistere Aldona Štitilyte.

Aldona Zailskaitė, ne vien talkininkauja režisūroje, bet ir tapo sąmoninga ir rimta grimo specialiste. Tai ir vėl scenai paspirtis.

Autoriaus rodyklė, kuri pramirkšėta. Komedija galėjo būti veiksminga, jei... Dvi veikalo dalys: Sursum Corda ir Mamutų medžioklė turi savyje ne pavadinimus, o aiškų režisūrai vade mecum. Vis dėlto Smilgaitę tenka ne tik pabarti, bet už daug ką ir paglostyti.

Kazys Saja pirmose eilutėse paaiškina: "Ketvertas iš tolimos provincijos atkeliavo į svajotą Didmiestį dalyvauti Džiaugsmo šventėje — Fiestoje. Aklas Rylininkas, Čigonė, kaminkrėtys ir kuprota vienuolė — tokie jų karnavališki kostiumai, kurių šie žmonės varžosi, tačiau stengiasi atrodyti nerūpestingi ir žvalūs. Toliau, klaidžiodami gatvių labirintais ir nerasdami Šventės, jie pamažu nustoja drovėtis ir maivytis, pavargs nuo įsikalbėto džiaugsmo ir sugrįš į save".

Sugebąs veikalą "perskaityti", statytojas galėtų net pagalvoti apie suaktualinimą, žvilgsnį nukreipęs į nūdienę emigracinę aplinką, į idealizmą, įstrigusį dervoje ir t. t. Traktuoti juk visaip galima. Tačiau "širdis pakelkime". Ir blogybių žmoguje medžiojimas nėra lokalus dalykas, o visuose klimatuose svarbi problema.

Marija Smilgaitė vienerių metų laikotarpyje yra davusi trijų veikalų pastatymus, du — dideli ir sudėtingi. Tai jau seniai stebėtas "rekordas". Betgi, jei ji veržiasi į režisūrą, ar Kultūros fondas, ar kuri kita institucija negalėtų jos paremti, kad, be tiesioginių studijų, dar turėtų progos pramokti ir pastatyminio meno bent gramatikos? Talento tos studijos, aišku, nedovanos, tačiau išgelbės nuo diletantizmo. Talentą pagimdo darbo aistra, nepailstamas triūsas ir susižavėjimas.

Smagu, kad tikrai jaunos pajėgos stoja į lietuviško teatrinio džiaugsmo ir vargo gretas. Nepaisant priekaištų, tegu šis entuziazmas vis kaitriau įsiliepsnoja ir ilgam neužgęsta.

WAGNER & SONS
Typewriters — Adding Machines
Checkwriters
Nuomoja — Parduoda — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5610 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

LIETUVIO BATŲ TAISYMO DIRBTUVĖ
4612 S. Paulina St. (Town of Lake)
Dirba 6 dienas savaitėje. Pirm. ir ketvirt. nuo 9 ryto iki 7 val. vak. Kitas dienas nuo 9 ryto iki 6 val. vak.
Atvežus iš toliau, gaus nuolaidą.
Darbas garantuotas.
STASYS ŠAKINIS
Tel. — YArds 7-9107

NAMŲ TAISYMO DARBAI
Staliaus, dažymo ir visus kitus darbus atlieka lietuvis — labai prieinama kaina.
SKAMBINTI RE 7-9615

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers
Rankomis išpiaustyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 So., Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258 - 59

OLYMPIA SPARTA J.L.Giedraitis
GRUNDIG ROYAL
10 Barry Drive
E. Northport, New York 11731
Tel. (516) 757-0055
Chicago 476 7399 vokare
ZENITH

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
IR MĖGĖJAMS
Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad. ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.
REIKMENYS FOTOGRAFAMS
3314 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Telef. PRospect 6-8998

Skelbkitės dienr. "Drauge".

CRANE SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE
6% INSURED **5%**
Mokamas už dviejų metų Certificatų sąskaitas Minimum $5,000.00
Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo sąskaitas.
PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.
VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. .... 9 v. r. iki 9 v. v.
ANTRAD. ir PENKTAD. .... 9 v. r. iki 5 v. v.
ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta.

Nuo 1914 Metų
Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą.
Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje
Sąskaitos apdraustos iki $20,000.00
Frank Zogas, President
MIDLAND SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
5% All accounts compounded daily — Passook Savings paid quarterly
6% 2 Years Savings Certificates (Minimum $5,000)

Naudokitės proga – skriskite papiginta kaina į Lietuvą rudenį ir žiemą
Walter Rask-Raščiausko vadovaujamas American Travel Service Biuras šiais metais yra suorganizavęs daug grupinių kelionių į Lietuvą.
Jis pirmasis pradėjo organizuoti ekskursijas ir tą darbą sėkmingai tęsia jau 11 metų. Jo kelionės tvarkingai suplanuotos ir visuomet vyksta sklandžiai.
Dar yra kelios vietos sekančiose ekskursijose:
CHICAGA — NEW YORK SPALIO MĖN. 2 d. — 15 dienų kelionė
iš New Yorko $660.00 + tax, iš Chicagos $760.00 + tax
11 dienų Lietuvoje
PRALEISKITE KALĖDAS IR NAUJUS METUS LIETUVOJE
CHICAGA — NEW YORK GRUODŽIO MĖN 21 d. — 14 dienų kelionė
iš New Yorko $660.00 + tax, iš Chicagos $760.00 + tax
11 dienų Lietuvoje
*Total tour prices are subject to airline agreement and government approval.
Dėl informacijų skambinkite ar rašykite.
AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 So. Western Ave., Chicago, Ill. 60643
TELEFONAS — (312) 238-9787
Jei planuojate bet kur keliauti — kreipkitės pas mus.
Paruošiame kvietimus giminėms atvykti į Ameriką. Teikiame informacijas kelionių reikalais į visus pasaulio kraštus. Parūpiname lėktuvų bilietus ir reikalingas vizas.

Kalbininkui prof. Antanui Saliui 70 metų

Po Būgos ir Jablonskio naujos mūsų kalbininkų kartos vienam ryškiausiųjų atstovų prof. Antanui Saliui vakar (liepos 21 d.) suejo 70 metų. Deja, sukaktį negalime kaip nors džiugiau atšvęsti, nes jubiliatas šiuo metu sunkiai serga.

Be sprestų visos eilės kalboty ros problemų, išdėstytų raštuos, prof. Antanas Salys yra daug padaręs, universitetų auditorijo-

Prof. Antanas Salys

se augindamas didelį būrį jaunų lietuvių kalbos mokslo žmonių tiek nepriklausomybės metais Lietuvoje, tiek pokario dešimtmečiais Amerikoje, jam visą laiką čia profesoriaujant Pensilvanijos universitete. Philadelphijoje. Net ir tik ką pasibaigusioje Jaunimo kongreso stovykloje skaitęs lietuviškai paskaitą amerikietis prof. W. Schmalstieg, jaunimo užklaustas, kas labiausiai lėmė, jog jis taip gražiai išmoko lietuviškai ir tapo mokslininku lituanistu, atsakė, jog daugiausia čia nulėmė buvęs jo profesorius Antanas Salys.

Rašytojus smaugiančių replių partija neatleidžia

Komunistų partijos centro komiteto plenume, Vilniuje, liepos 3 d. buvo svarstoma paruoša TSRS 50 metų sukakties minėjimui. Pranešimą skaitė LKP CK sekretorius A. Barkauskas. Stabtelėjęs prie literatūros, štai ką pasakė:

"Atskirų rašytojų kūriniuose, kuriuos išleido "Vagos" leidykla, jaučiamos patriarchalinio kaimo idealizavimo tendencijos, siekimas senas moralines normas priešpastatyti šiuolaikinei civilizacijai. Be to, periodikoje pasirodė ir tokių kūrinių, kuriems būdingos subjektyvistinės nusivylimo nuotaikos, pesimizmas, netikėjimas socialiniu bei moraliniu žmogaus progresu. Tokio pobūdžio kūriniuose dažniausiai dominuoja absurdiškos ir beprasmiškos situacijos bei kolizijos. Ryškiausiai tai atsispindi J. Mikelinsko apysakoje "Laukinė obelis" ir atskirose J. Apučio novelėse, išspausdintose rinkinyje "Horizontu bėga šernai". Apie tokių tendencijų svetimumą ir žalingumą socialinės visuomenės literatūrai ir menui principingai buvo kalbama Rašytojų ir Dailininkų sąjungų valdybų plenumuose bei partiniuose susirinkimuose.

Balandžio mėnesį įvykusiame Rašytojų sąjungos valdybos plenume pasisakę rašytojai komunistai, principingai kritikavo V. Kubiliaus straipsnį "Talento mįslės", kuriame subjektyviškai mistifikuojamas kūrybinis procesas ir neteisingai suabsoliutinami vidiniai meninės kūrybos dėsniai, atplėšiant juos nuo konkrečių socialinių reiškinių ir ideologinės kovos eigos. Kalbėję draugai teisingai pažymėjo, kad autorius visiškai savavališkai traktuoja meninę kūrybą, laikydamas ją vien stichiškų talento galių pasireiškimu, kuris, esą, nepasiduoda nei proto, nei visuomenės reglamentacijoms.

Šis Kubiliaus straipsnis išreiškė anarchistinę kūrėjo sampratą, nes talentas, šio kritiko nuomone, yra gimęs pats sau ir negali niekam tarnauti. O reikalavimas tarnauti visuomeniniams idealams, esą, reiškiąs jo žlugdymą ir varžymą. Vadovaujantis tokia subjektyvistine "metodologija", objektyviai paėmus, siekiama sukompromituoti visos pokario metais atėjusios į mūsų literatūrą rašytojų kartos kūrybą, jos sukauptą patyrimą ir idėjinę ištikimybę socialistiniams idealams, o kartu ir pateisinti anarchizmo reiškinius.

Reikia pasakyti, kad ir kai kuriuose kituose kritikos straipsniuose bei literatūros mokslo darbuose vis dar pasireiškią estetizavimo tendencijos, kurių autoriai atitolsta nuo pagrindinių marksistinės metodologijos reikalavimų, lyg ir pamiršta meninės kūrybos visuomeninę prigimtį, jos klasinį pobūdį, komunistinį partiškumą ir liaudiškumą ir galų gale patenka į idealistinių "vieningosios srovės" bei "menas menui" teorijų pozicijas. Atitolimas nuo aktualių socialinio gyvenimo klausimų yra vienas iš rimčiausių meninės kūrybos ir kritikos trūkumų.

Mes, komunistai, visada pasisakėme ir pasisakome už plačias kūrybinio darbo galimybes ir meno įvairovę. Tokiam darbui sudarytos visos sąlygos. Kartu mes kartojome ir kartojame: kiekvienas menininkas turi ištikimai, atvirai tarnauti komunizmui, o ne dairytis į šalis, ne stoti į pašalinio stebėtojo poza." (Literatūra ir menas, 1972: VII. 8.)

Viskas taip aiškiai pasakyta, kad jokių kitų komentarų ir nereikia. Nebent galėtų kilti klausimas: koks įspūdis ir kokia reakcija būtų laisvajame pasaulyje, jeigu čia kuri nors partija ar valdžia pradėtų leisti panašius potvarkius rašytojams? Kas Vakaruos net neįsivaizduojama, ten jau virtę narvo kas-

Vienas 10-ties geriausių šių metų filmų

STASĖ SEMENIENĖ

Apibūdinti Claude Chabrol filmus yra nepaprastai sunku. Nebūtų juos teisinga pavadinti mįslingomis žmogžudystėmis, nes Chabrol visada leidžia žiūrovui stebėti, kas pasiglemžia savo auką. Arba jis palieka išmėtytų tiek daug aiškių įrodymų, jog ir nelabai greitai susivokiąs stebėtojas aiškiai supranta, kas tasai niekšas yra.

Chabrol nesidomi, kas tai padarė, bet panašiai kaip Dostojevskis gilinasi, kaip tas vyras ar moteris jaučiasi, ką pergyvena, nusikaltimą įvykdęs, kaip kiti elgiasi su kriminalistu, kai jo tapatybė lieka išaiškinta.

"Le Boucher" arba "Mėsininkas" yra tipingai geras Chabrol. Filmas prasideda vestuvėmis, kuriose užsimezga platoniška draugystė tarp vietinio miestelio mokyklos vedėjos Helene (Stephane Audran) ir to paties miestuko mėsininko Popaul (Jean Yanne).

Sekančią dieną prasideda visos serijos baisiųjų nužudymų. pirmieji nudūrimai. Policija dar nesusigaudo, bet gražioji Helene pradeda įtarti savo naująjį draugą mėsininką. Ji netgi randa antrą lavoną — jaunąją, kurios vestuvėse ji buvo.

Nors visas mažas prancūzų miestelis terorizuojamas baisių žudynių, tačiau Helene neina policijon pranešti. Dėl kurios nors priežasties — baimės, motiniško instinkto ar kurios nors kitos — Helene užsidaro savyje. Ji draugauja su mėsininku, žudynės tęsiasi, ir filmo pabaiga įtaigoja, kad kaltė yra pasidalinta.

"Mėsininkas" nėra paprastas kriminalinis filmas. Tekstas taip sumegztas, kad jis nuolat sprendžia paslaptis, bet nei sykio neatleidžia įtampos. Duodamas nepaprastai aiškų vaizdinį puikumą, Chabrol taipgi sugeba spręsti teoriją apie blogio šaltinį šiame pasaulyje.

Filmo atsidengiančios antraštės išdėstytos ant primityvaus urvinio žmogaus braižinių. Tai atrodo tinkama, nes filmas susuktas Tremolat kaime. Prancūzijos Perigord apskritvje, kur pirmiausiai buvo rastos Cro-Magnon žmogaus liekanos. Iš tikrųjų, kai Helene su savo mokiniais lanko viena tos anskrities urvų, ji, garsiai galvodama. klausia vaikų ir prašo pasvarstyti apie Cro-Magnon žmogų gyva ir gyvenanti Tremolat kaime..

Žiūrovas paliekamas spręsti, ar Chabrol nori pasakyti, kad žmogus mažai pažengė nuo Cro-Magnon rūšies. ar, kad žmogus išsivystė, bet tai tik dėka meilės, kuri sulaiko jį nuo grįžimo atgal į daugiau primityvią, žvėrišką padėtį.

Filme Popaul, trečią ar ketvirtą kartą sutikęs Helen, klausia, ar ji nėra linkusi į gilesnę draugystę. Keliais, elegantiškai parinktais sakiniais Helene paaiškina, kad ji daugiau nebesidomi artimesniais ryšiais, nes prieš kelerius metus ji gerokai nudegė pirštus meilėje ir nebenorinti, kad tai vėl pasikartotų.

Helenės nusivylimas meilėje paliko ją bejėgę vėl mylėti. Toks nesugebėjimas mylėti, susidūręs su Popaul troškimu, pasirodo pastarajam kaip žiaurumas, verčiantis iššaukti jo paties žiaurumą.

Meilės stoka yra blogio šaltinis pasaulyje.Tai nėra nauja idėja. Tačiau niekad neteko jos pergyventi taip intensyviai nei viename filme, nekalbant jau apie kriminalinį, koks vis dėlto yra čia minimas.

Filmas tinkamas ir vaikams su tėvų nuožiūra. Prancūzų kalba su angliškais parašais.

Jeane Yanne ir Stephane Audran, gyvenime Chabrol žmona, yra puikūs Popaul ir Helenės rolėse. Chabrol filmavimo aparatas pagauna Tremolat kaimo vaizdus ir veidus su taupiai apgalvota precizija. Ir dėl visų čia suminėtų priežasčių "Le Boucher" filmas yra jaudinanti pramoga ir pamoka.

V. Bagdanavičiaus studija folkloro seminare

Kun. V. Bagdanavičiaus studija: Kultūrinės gelmės pasakose (angliška laida) bus naudojama kaip "textbook" Freiburg i Br. universitete folkloro seminare. Kursui vadovauja dr. Leander Petzold. Antroji šios studijos dalis taip pat yra išversta angliškai, bet negali būti išleista dėl lėšų stokos.

Kun. Bagdanavičius yra rūpestingai išanalizavęs lietuviškas legendas apie laumes. Iš to yra pasidariusi plataus masto studija: Laumių religija ir kultūra. Jos išleidimui taip pat reikia lėšų. Kas sutiktų prisidėti prie kitataučių supažindinimo su lietuviškos kultūros lobiais, yra kviečiamas talkon.

HIGH RATES

5% Per Annum Passbook Accounts

6% Per Annum $5000 or more Certificates 2 year min.

PAID QUARTERLY —AT— BRIGHTON SAVINGS & LOAN ASS'N

HIGHEST RESERVES

4071 Archer Avenue
Chicago, Ill. 60632
TEL. — LA 3 - 8248
(West of California Avenue)

5¾% Per Annum $1000 or more Certificates 1 year min.

5½% Per Annum Investment Bonus Certificates

PETKUS
MARQUETTE FUNERAL HOME
— TEVAS IR SŪNUS —
TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Telef. GRovehill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero TOwnhall 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktoriai
MAŽEIKA & EVANS
6845 SO. WESTERN AVE.
TRYS MODERNIŠKOS AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MAŠINOMS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

EUDEIKIS
JONYBAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktoriai
Trys Moderniškos Koplyčios
4330 South California Avenue
Telefonai LA 3-0440 ir LA 3-9857
[illegible] South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7-1741-2

EARN MORE... MORE OFTEN

For the individual with $5000 or more who wants the insured safety and stability a savings account and the maximum rate of return ... investing in a Standard Federal Certificate Account makes sense! The interest rate is 6% per annum, and Standard Federal compounds the interest daily to yield an annual return of 6.18% when left to compound. Interest is paid monthly or quarterly, as you prefer. This certificate matures in two years.
If you have $1000 to invest in a certificate, Standard Federal pays you a big 5-3/4% per annum with a 1 year maturity.

For more information about our savings plans, call or stop in at Standard Federal Savings, the 175 million dollar savings association located in your neighborhood.

6% Savings Certificate 2 Year Maturity $5000 Or More

5¾% Savings Certificate 1 Year Maturity $1000 Or More

Funds deposited by the 10th earn from the 1st of the month. Deposited after 10th earn from the date of receipt.

INTEREST COMPOUNDED DAILY— PAID MONTHLY
Receive interest check automatically monthly or quarterly, or accumulate for higher yield.

ASSETS OVER $175,000,000 ▪ RESERVES OVER $14,900,000

STANDARD FEDERAL
INSURED
Savings and Loan Association of Chicago
4192 Archer Avenue at Sacramento • Chicago, Illinois 60632 • 847-1140
OFFICE HOURS: Monday, Tuesday, Thursday & Friday, 9 a.m. to 8 p.m.
Saturday, 9 a.m. to 12 Noon • Wednesday, no business transacted.

BERT'S STANDARD SERVICE
Road Service — Major Mechanical
Elektroninis motor suregcliavimas (Tune-up). Air condition specialistai. Gazolinas, Padangos ir kiti reikmenys.
6645 S. Western — Tel. 778-9250
Savin. Norbertas Langys

GĖLĖS
Vestuvėms, banketams, laidotuvėms ir kitokioms progoms
BEVERLY HILLS GELYNYČIA
2443 W. 63rd Street, Chicago, Illinois
TEL. PR 8-0833 — PR 8-0834

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS
2314 W. 23rd PLACE Tel. VIrginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11028 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS
4848 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS
3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS
3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-1139

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLympic 2-1000

Trys dramaturgai ir sceninė magija

STASYS PILKA

Red. pastaba. Spausdinam trečią ir paskutinį Stasio Pilkos atsiminimų pluoštą apie mūsų rašytojus — dramaturgus. Anksčiau buvo pasakota apie Vaičiūną ir Vienuolį, o šiandien išgirsime apie Kazį Binkį.

●

Paslaugų lydimas draugavimas. Petras Vaičiūnas — simbolizmui paniekos auka. Sąjūdžio vadas savo organe pritaria savo kūrybos kritikai. Talka scenai, su teatru menką rišlumą teturint.

Su Kaziu Binkiu nuo pirmų susipažinimo dienų dvasiniai suartino poezija. Buvau iš Maskvos atsigabenęs naujausius rusų poetų rinkinius ir Kazimieras jais susidomėjo. Vėliau mane patraukė "Keturių Vėjų" literatūrinis sąjūdis, dalyvaudavau "paldieninkuose", t. y. pirmadieniais darytuose keturvėjininkų susirinkimuose. Ir su Binku užsimezgė gera draugystė. Imponavo jo asmenybė, gilus mintijimas, gaivus talentas, savimi pasitikinčio žmogaus povyza. Ir po rezervuotumo šarvais užslėptas (kad ne kiekvienas pastebėtų) paprastumas ir jautrumas.

Anuo metu koncertuose rodžiausi su melodeklamacija, t. y. specialiai sukurta, muzikos lydima poezijoa ar proza. Kelis sykius prašiau Kazimierą (taip mėgo, kad vadintumėm) išversti kurį kūrinį. Palikdavau tekstą ir gaidas, o rytojaus dieną, žiūrėk, jis ir duoda man vertimą. Binkiškai atliktą, stiprų ir net autoriaus techniškas priemones saugojantį. Anglų kalbos jis, pvz., nemokėjo, o kokie tvirti Edgar Allan Poe poezijos vertimai, netgi aliteracijas sekant.

Daug vėliau (kuriam galui net neatsimenu), man prireikė panaudoti džiazinę meolodiją. Gaida pasirodė tinkama, o vokiškas tekstas banalus ir, kaip sakoma, nė velnio nevertas. Sutinku netikėtai Kazimierą. Mato mano rankoje gaidas, teiraujasi, kas čia per muzika? Atskleidžiu bėdą. Sako: užeikim į kavinę. Pašvilpiam melodiją. Kazimieras išima bloknotą, plunksną ir jau rašo:

Gera tetulė mano
Ji padeda vis man.
Amerikoj gyveno,
Bet grįžo vėl Kaunan.
Aš neturiu nei lito,
O puikiai gyvenu,
Nes mano tetulytė
Negaili dovanų.
Išgerkim tat už tetą!
Ilgiausių metų tetai!
Neleiskim tetai mes pražūt,
Nes mums be jos tuoj bus
kaput!

Užbaigė, nusišypsojo ir padavė man popierių. Ir bematant surado naują pasikalbėjimo temą. (Esu įsitikinęs, kad viską poezijoje sugebėdavo nugalėti. O dėl prozos, tai mėgdavo kartoti, kad veiksmažodis būna stipriausias frazės gale). Ekspromtą išlaikęs atminty, juo dalinosi.

Mudviejų anuometinio bendravimo metu Kazimieras buvo susižavėjęs ekspresionizmu, smaguriaudamas vokiškais ir rusiškais pavyzdžiais. Jame jau liejosi rinkinio "100 pavasarių" eilėraščiai, netrukus pasirodę atskiru leidiniu (faktiškai antruoju, nes pirmo, išspausdinto Vokietijoje, leidėjas neišpirko).

Paprastai keturvėjininkų "paldieninkai" įvykdavo jauno beletristo Juozo Petrėno jaukioje mansardoje, Prezidento gatvėje. Tačiau kartą, kai Petras Vaičiūnas turėjo skaityti savo simbolistinės linkmės kūrinį, Kazimieras kelią nukreipė į Lukšio gatvės smuklę, nors ir švarią, tik įvykiui vargu ar tinkamą. Pajutau, jog darosi kažkas nelaukiamo. P. Vaičiūnas, kaip jam buvo įprasta, ne per balsiai skaitė savo simbolines sentencijas, bandydamas jas vaizdžiai perteikti. Skaitymas baigėsi. Autorius kalba apie šio veikalo pastatymus. **Kazio Binkio laidotuvės. Pomirtinės "Generalinės repeticijos" premjeros. Naujo veikalo skaityme šaltas pasveikinimas.**

Ir tada ėmė kalbėti Binkis, ant vargšo Vaičiūno išliedamas visą savo simbolizmui sukauptą pagiežią neapykantą! Niekad nei prieš tai, nei po to nemačiau Kazimiero taip įniršusio ir žodžiuose grubaus. Vaičiūno lūpų krašteliuose rinkosi baltos putos-ženklas, kad jaudinasi. Bandė replikuoti, bet Binkis nustelbė nauja ironija. Susirinkimas baigėsi prislėgta dalyvių nuotaika. (Nors po to abu rašytojai sugyveno neblogai. Petras Vaičiūnas, matyt, suprato, jog tai nebuvo išpuolis prieš jį, o dėl principų kūryboje pasikarščiavimas.)

Beje, skaitytojams gal bus įdomu: kas gi tuose "paldieninkuose" dėjosi? O darėsi štai kas: keturvėjininkai skaitė savo naujus vaizduotės ir talento gaminius, poetinius ar prozinius. Po to įvykdavo bendras kūrinio aptarimas bei kritika. Atrodo, kad "Keturių Vėjų" saja buvo pati pirmoji literatūros "studija" Lietuvoje. Sumačiausias ir griežčiausias paldieninkų vairuotojas buvo Kazys Binkis.

Ir būdinga: kai kritikas Šemėnas pateikė "Keturių Vėjų" leidiniui griežtą įžvalgią "100 pavasario" rinkinio vertinimą, autoriui kai kur nepalankų, redaktorius Kazys Binkis įdėjo šią kritiką pirmame puslapyje! Toks būdavo Kazimieras.

Jei pvz. Balys Sruoga rodėsi pastovus visų Valstybės teatrų premjerų lankytojas, tai Binkis partery pasirodydavo labai retai. Teatrui išvertė operos "Faustas" ir dar kitą libretą, bet tuo kontaktas buvo lyg ir pasibaigęs. Nors su kai kuriais scenos menininkais bendrauti nepaliovė.

Ir vėl didelė paslauga. O gal kūrybai trūko tik postūmio? Kilęs vėliau nesusipratimas, laimingai pasibaigęs. "Atžalyno" sensacija.

Kazio Binkio paslaugumas buvo beribis. Su kokiu tik prašymu kreipiuosi, tuoj talkon ateina. Tik už dėkui, vien paprašytas. Pradžioje 1922 metų atsirado proga Dramos vaidykloje (Valstybės teatras taip tada vadinos) surežisuoti vienaveiksmę pjesę. Pasirinkau A. Puškino draminį veikalą "Mocartas ir Saljeri". Skubu pas Kazimierą: "Išverski!". Po kelių dienų gaunu vertimą. Ir dar kokį! Ir kurčias išgirs, kad tai tikriausiasPuškinas:

Vis kalbama: pasauly nėr
teisybės,
Bet nėr jos ir aukščiau,
Tai aišku man, kaip muzikoje
Paprasčiausia gama.

Persekioja mintis, kad didžiajai Kazio Binkio kūrybai trūko tik postūmio: užsakymo, prašymo, susižavėjimo ar realios būtinybės. Alijošiaus slapyvarde prisidengęs, sužavi kaima. Tamošiaus Bekepurio ir pan. satyriniu humoru prisideda, kad pats pirmas ūkininkijai skirtas savaitraštis "Mūsų Rytojus" bematant pasiekia 100,-000 egzempliorių tiražą. Mato, kad net keli kompozitoriai paverte veik visus K. Binkio rinkinio "Eilėraščiai" puslapius melodingomis dainomis. Jaučia vaikams literatūros stygį, vėl gimsta postūmis. Užsako — parašo retą biografiją. Numano savo galią ir į gyvenimą žiūri galvą iškėlęs. O gal tai dėjosi, kad turėjo per mažą kraujo spaudimą ir jam buvo būtinas moralus ar fiziologinis stimulis?

Dar dėl to "Mocarto ir Saljeri" vertimo. Prisimenu, kad sugrįžęs iš viešnagės Amerikoje, pergyvenau santykiavime su Kazimieru lyg ir atšalimą. Vieną dieną jisai štai griežtai ir klausia: "Kur nudėjai Mocarto ir Saljeri, Akmeninio svečio ir Puotos maro metu mano vertimus?!" Akis išplėtęs, sušunku: "Kad, Kazimierai, ašen nei Akmeninio svečio, nei Puotos maro metu vertimų niekad nesu turėjęs, nei jų kada esu matęs! O Mocartą ir Saljeri mintinai prisimenu ir galiu restauruoti".

Kazimieras sumišo, bet neatlyžo. Truputį atsileido, kai įteikiau vertimo teksto pažadėtą restauraciją. O vėliau, kai paaiškėjo, jog Liudas Gira, būdamas Švietimo ministerijos knygų leidimo komisijos pirmininkas, tuos Puškino vienaveiksmių vertimus kažkokiame stalčiuje buvo paskandinęs, Binkis ir visai atsileido.

Pradžioj 1938 metų Kauno Valstybės teatro užkulisiuose pasklido sensacingas gandas: Kazys Binkis atnešė puikų veikalą! (Jisai "Atžalyną" jau koregavo su rež. B. Dauguviečiu. Pastarasis davė 100 litų palto pamušale idėją).

"Atžalynas" ryškaus pasisekimo susilaukė Kauno ir Šiaulių scenose, veikalą uoliai ėmė vaidinti Estijos ir Latvijos teatrai. Viliojo ir provincijos scenos mėgėjus. Žodžiu, ir naujame kūrybos žanre K. Binkis pasirodė nugalėtojas.

"Atžalynas" scenoje ir teatro kasoje laikėsi stipriai. Vieną dieną po repeticijos, į teatro bufetą užsukęs, prie stalelio pamačiau sėdintį Kazimierą, o su juo ir pjesės jaunų herojų vaidintojus Stasį Čaikauską ir Juozą Gustaitį. Binkis pastebimai mėgo su jais bendrauti. Priėjau, pasisveikinom. Jaunieji kolegos netrukus pasišalino. Kazimieras, matyt, buvo atėjęs autoriaus honoraro atsiimti ir, po procedūros buhalterijoje, žingsnius nukreipė bufetan atsigaivinti alumi. Pašnekesys nebuvo reikšmingas, tik staiga paklausiau: "Klausyk, Kazimierai, kuris iš matytų Atžalyno pastatymų pačiam labiausiai patiko?". — "Atvirai pasakius, nei vienas. Vienintelis pastatymas, kuris ne tik patenkino, bet ir pradžiugino, buvo estų Vanemuine (Tartu mieste) teatro spektaklis. Ten suprato, kad veikalą rašiau kitokiu tikslu. Ir man tai buvo brangiausia sceninė dovana. Estijoje, brolau, teatre aukštesnė kultūra".

Pernai Vilniuje teko pamatyti to spektaklio kelias nuotraukas. Ir negalėjau nesutikti su autoriaus nuomone.

Balandžio 27 dieną 1942 metais Kauno kapinėse palaidojom Kazimierą. Procesiją į kapus vedė paaugliai , vaikai ir jaunimas, ant pagalvių nešdami Kazio Binkio parašytas knygas ir knygeles. Oras buvo drėgnas, pavestą prie duobės skaityti eilėraštį "Maniesiems" prakalbėjau tartum į vatą: jokio aidesio! Duobė priglaudė ir paslėpė reto rašytojo negyvą kūną, ateičiai palikusi didžiulio talento širdies virpėjimus.

Teko būti, kai Kazys Binkis Teatro meno vadovybės posėdy perskaitė savo naują veikalą "Generalinė repeticija" . Ore kvepėjo karu, pacifistinės tendencijos scenoje rodėsi "pavojingos". Autoriui baigus skaityti, užviešpatavo nejaukus tylėjimas. Kazimieras suprato, karčiai nusišypsojo, atrodė parblokštas. Laiptais bebėgantį, bandžiau raminti. Pažiūrėjo, numojo ranka ir paspruko.

Tarp kitko, "Generalinė repeticija" pirmą sykį sceną pamatė Vokietijos Hanau miesto išvietintųjų stovykloje. Sambūriui "Atžalynas" premjerą padovanojo Jurgis Blekaitis. O Kaune, tik 1959 metais, H. Vancevičiui režisuojant, "Generalinė repeticija" išradingai parodyta Valstybiniame teatre. (Chicagoje, pagal pjesę, buvo įpusėjęs garsinį filmą sukti Bronius Vešiota. Filmas, šio rašinio autoriaus scenaru, turėjo vadintis "Mažojo žmogaus gyvenimas". Deja, įvykį sutrukdė staigus sumanytojo išvykimas į Hollywood'ą)

O į teatrines virtuves, kaip ir kiti, Kazys Binkis irgi nesikišo.

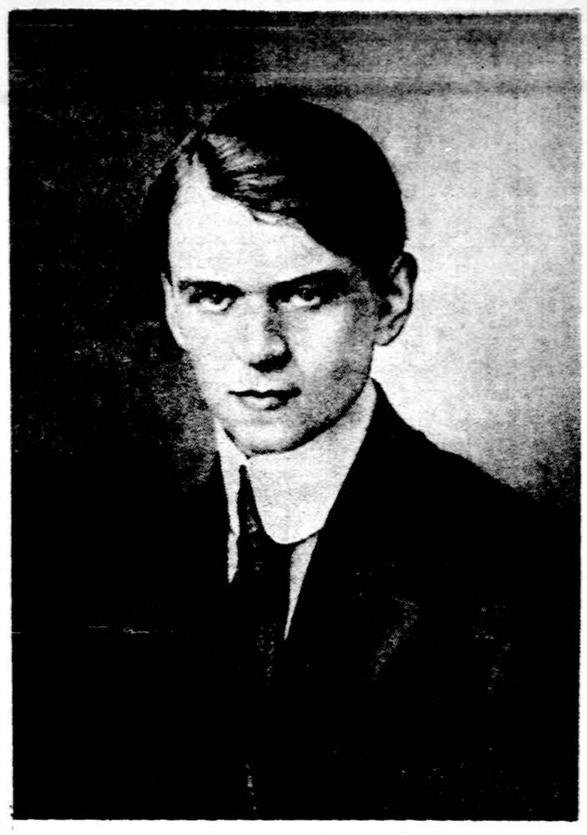

Kazys Binkis nepriklausomybės laikotarpio pradžioje

Šventadienis

Nuotrauka Vytauto Maželio

Lietuvių emigrantų vadai Prancūzijoje

(Atkelta iš 5 pusl.)

ti" emigraciją. Pagaliau apsisprendė siekti kunigystės ir įstojo į Paryžiaus kunigų seminariją, o 1837 m. išvyko Romon ir toliau mokėsi Propogandos kolegijoje. Čia vėl ėmė rašyti sonetus, kuriuos dedikavo tada Romoje buvojusiam rusų rašytojui Gogoliui. Kunigu buvo įšventintas 1842 metais ir netrukus, pasitelkęs tris lenkus kunigus, įsteigė Rezurekcionistų vienuoliją (Plačiau apie ji žr. B. Zaleski, Ks. Hieronim Kajsiewicz, C. R. 1878).

Grįžęs į Paryžių, Kaisevičius ėmė garsėti savo pamokslais. Kai kas jį netgi ėmė vadinti antruoju Skarga. Kalbėjo jis tartum Taujenskio lūpomis: kraštas kenčia už savo kaltes, kurių dalyviai yra ir emigrantai. Visiems reikia daryti atgailą ir uoliau tarnauti Dievui. Su panašiais pamokslais jis keliavo pas emigrantus į Briuselį ir Londoną. Apsižiūrėjęs, kad Taujenskio ir Mickevičiaus pažiūros yra pertemptos, jis gana atsargiai ėmė jas kritikuoti savo pamoksluose. Bet pasirodė, kad šių dviejų nebegalima buvo liesti, nes dalis klausytojų tuoj pakildavo ir demonstratyviai išeidavo iš bažnyčios. Didžiausia tačiau priekaištas "pranašui" ir jo mokytojui buvo šis: jie veda kitus į Dievą, o patys neina išpažinties ir komunijos. Viena proga, žmonėm nuraminti, jiedu priėjo viešai komunijos. Bet kai paaiškėjo, jog tai padarė be išpažinties, pasipiktinimas prieš juos dar padidėjo. Dalis patriotų ėmė šalintis nuo vieno ir antro.

Taujenskis apsisprendė vykti į Romą, prieiti prie pop. Grigaliaus XVI ir jam išdėstyti "Dievo reikalą". Taip jis vadino savo mokslą. Bet popiežius, įspėtas rezurekcionistų, jo nepriėmė. Netrukus atsirado Romoj ir Mickevičius. Čia jį rezurekcionistai bandė įtikinti, kad skirtųsi nuo Taujenskio ir atliktų išpažintį. Išpažintį jis atliko 1848 metais, bet nuo Taujenskio neatsipalaidavo.

Sekančiais metais Kaisevičius, grįžęs iš Romos Paryžiun, pasakė savo garsųjį pamokslą apie "tautinę dvasią ir revoliucinę dvasią". Čia jis papeikė sureligintą patriotizmą ir tikėjimą į sukilimus. Užtai jis buvo palaikytas parsidavėliu rusams. Kaisevičiui nepavyko išskirti religinės, tautinės ir revoliucinės dvasių. Jos susiplakė į vieną, ir akivaizdžiai pasireiškė naujame sukilime (1863), kuriam ruošėsi ne tik emigrantai, bet ir krašto ponai tiek Lenkijoje, tiek ir Lietuvoj.

NAUJI LEIDINIAI

● **LAIŠKAI LIETUVIAMS, 1972 m. birželio mėn. Nr. 6.** Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, SJ. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata $5.00.

● **LAIVAS, 1972 m. rugpiūčio mėn. Nr. 8.** Religinio ir tautinio gyvenimo mėnesinis žurnalas. Leidžia lietuviai marijonai. Redaguoja kun. Kazys Barauskas. Redakcijos ir administracijos adresas: 4545 West 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata Amerikoje ir Kanadoje $4.00, kitur — $5.00.

● **MŪSŲ SPARNAI, 1972 m. birželio mėn. Nr. 32.** Lietuvių evangelikų reformatų žurnalas. Leidžia Lietuvos evangelikų reformatų kolegija tremtyje. Redaguoja Jokūbas Kregždė ir redakcinė kolegija, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill. 60632. Administruoja Jonas Palšis, 5718 S. Richmond St., Chicago, Ill. 60629. Tiražas 2,000 egz. Kaina — auka. Leidinys iliustruotas, 108 psl.

● **MITTEILUNGEN AUS BALTISCHEN LEBEN, Nr. 1 (77), Maerz (Mai) 1972, 17 Jahrgang.** Leidinys išeina keturis kartus metuose. Leidžia Baltische Gesellschaft in Deutschland. Metinė prenumerata 15 markių. Adresas: Adam Gruenbaum, 8 Muenchen 2, Lessingstr. 5, W. Germany.

● **MUZIKOS ŽINIOS, 1972 m. kovo - birželio mėn. Nr. 1-2.** Leidžia Lietuvių vargonininkų-muzikų sąjunga. Išeina keturis kartus metuose. Redaguoja V. Mamaitis. Anglų kalbos redaktorė L. Stukienė. Metinė prenumerata $5.00. Redakcijos ir administracijos adresas: 209 Clark Place, Elizabeth, N. J. 07206. Gražus šio numerio priedas — Petro Matekūno dainorėlis atžalynui "Kur mūsų nameliai".

● **MOTERIS, 1972 m. gegužės - birželio mėn. Nr. 3.** Lietuvių moterų žurnalas. Leidžia Kanados Lietuvių katalikių moterų draugija. Redaguoja Nora Kulpavičienė ir redakcinė kolegija. Administruoja Bronė Pabedinskienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto 4, Ont., Canada. Metinė prenumerata $5. Garbės prenumerata $10.00

● **LIETUVIŲ DIENOS, 1972 m. birželio mėn. Nr. 6.** Vyr. redaktorius — Bernardas Brazdžionis. Leidėjas — A. F. Skirius. Žurnalo metinė prenumerata $8.00. Adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029.

Tai paskutinis žurnalo numeris, redaguotas Bernardo Brazdžionio, išeinant jam į pensiją. "Lietuvių Dienas" jisai redagavo beveik 17 metų. Atviru laišku atsisveikindamas, be kita ko, redaktorius sako: "Kad ir sunkiai dirbdamas technikinį darbą, džiaugiuosi pergyvenęs daug malonių valandų žurnalo redakcijoje, turėdamas progos iškelti daug kultūrinių laisvojo pasaulio lietuvių gyvenimo momentų, atžymėti menininku kūrėjų, pabrėžti teigiamųjų bendruomenės tarpsnių žodžiu ir vaizdu... Nuo eitųjų pareigų atsipalaidavęs, tikiuosi turėsiąs teisę pailsėti ir daugiau rasiu laiko savo tiesioginiam pašaukimui".